

Aareng

SISU:

Algavaks tegevusaastaks.

Ed. Hubel: Enesearendamise ülesandeid ja teid.

J. Rummo: Õpiringid ja nende eritüübid.

J. Käis: Uusi teid vabaharidustöös.

A. Ruus: Rahvaülikool vabaharidustöö tegurina.

N. Ruus: Vabaharidustöö Rootsisis.

A. Särev: A. Mälgu „Vaese-mehe ututall“.

Kirjanduslik ringvaade, kroonika, E. Haridusliidu teateid.

1

I AASTAKÄIK

1 9 3 3

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI

Kultuuri ja hariduse sõbrad!

E. Haridusliidu ajakiri

A R E N G

PAKUB

Kultuur- ja haridusküsimusist huvitatuile kirjutusi tänapäeva kultuurinimese huvipiirkonda ulatuvaist küsimusist mitmesuguste teaduste alalt uuemate uurimuste seisukohalt ja seisukoha võtmisi päevakorral olevate kultuuri- ja hariduspoliitiliste probleemide kohta.

Vabaharidustöö-tegelasile didaktilis-metoodilisi kirjutusi vabaharidustöö edukast rakendamisest meie olude ja võimaluste kohaselt, ülevaateid ja informatsiooni vabaharidustööst meil ja teistes riikides; seadusi ja määrusi vabaharidustöö (raamatukogunduse, õpingide, kursuste, loengute, rahvaülikoolide), rahvamajade, avalike ettekannete korraldamise jne. alalt.

Väikelavade näitejuhtidele ja tegelasile — praktilisi juhatusi näidendite lavastamiseks; teateid liidu teatritarvete laost; näidendite arvustusi väikelavade seisukohalt, mängimiseks soovitatavate näidendite nimestikke; juhtnööre näitelavade ehitamiseks.

Õpingide tegelasile ja enesearendajaile — õpingide kavu ja tegevuse kodukordi; õpingide laenukogu raamatute nimestikke koos laenuutamise tingimustega.

Kirjanduse ringvaateid, kroonikat, teadaandeid ja informatsiooni Eesti Haridusliidult ja liiduga kontaktis töötavalt seltsidelt.

„Arengu“ kaastöölisiks on hulk tuntuid teadusmehi, hariduse- ja seltskonnategelasi.

Enesearendajad ja vabaharidustöö tegelased —
„ARENNG“ ON TEIE AJAKIRI

Tellimisehind aastas 2 kr., poolaastas 1 kr. (poolaasta viisi tellimine on võimalik 1. I — 30. VI ja 1. VII — 31. XII). Tellida saab igast postiasutusest.

TOIMETUS: J. Rummo (peatoimetaja), A. Sibul, A. Särev ja E. Vender (vastutav toimetaja).

Toimetuse ja taltuse aadress: Tallinn, S. Roosikrantsi 12, telefon 452-02.

Algavaks tegevusaastaks.

Sügiseste pikkade pimedate õhtute kättetulekul, kibedama talutöö lõpul elavneb tegevus seltsimajades: asutakse uute näidendite lavastamisele, hakatakse õppima uusi koorilaule, raamatukoguhoidjate töö suureneb, sest raamatulugejate arv kasvab; jälle tullakse kokku loenguid ja referaate kuulama; õpiringid algavad oma süstemaatilist tööd.

Need on vabaharidustöö alad, mida meie hariduslikud seltsid on seni viljelnud kõige rohkem.

Uue tegevushooaja alul seisavad aga paljud kultuuriliste organisatsioonide juhid küsimuse ees, mis teha ja kuidas teha, et töö oleks veel viljakam senisest. Paljudes ülalnimetatud ettevõtteis on suurem osa liikmeskonnast olnud eemal aktiivsest tegevusest, mis on õige tihti mõjunud takistavalt kultuuriliste organisatsioonide mõjulepääsmiseks täiel määral.

Eeloleval tegevusaastal taotleb Eesti Haridusliit senise vabaharidustöö suuna ümberkujundamist. Meie uueks hüüdlauseks on: kõik liikmed passiivsest pealtkuulamisest aktiivsele isetegevusele! Seltskondlik vabaharidustöö ei tohi lasuda ainult üksikute õlul, vaid teda peab kandma võimalikult terve liikmeskond.

Parimaks laiemal liikmeskonna rakendamisevahendiks vabaharidustöösse on õpiring. Oma painduvuse, tööviiside mitmekesisuse ja vähenõudlikkuse tõttu kulude mõttes on ta vabaharidustöö vahendiks, mida võib tarvitada kõikjal ja kuhu võib töhe rakendada iga liiget. Isetegevuslikule küljele ja iga liikme teadmiste hulga suurenemisele aitab õpiring kaasa paremini, kui ükski teine vabaharidustöö vorm.

Õpiring kasvatab ühtlasi uusi aktiivseid seltskonnategelasi; ta muutub alaliseks aktiivsete seltskonnategelaste kooliks. Ning need, kes nüüd kaebavad seltskondliku tegevuse ülekoormatust, võiksid küll tõmbuda tagasi mõnest vähemtähtsast tegevusest selleks, et eeloleval tegevusaastal asetada pearõhk õpiringide tegevusele, teadmises, et õpiringide lõpetajaist tulevad hiljem aktiivsed vabaharidustöö jätkajad.

Senisest suuremal määral arendatava isetegevusliku vabaharidustöö kõrval jätkab liit endiselt tegevust populaarteaduslike loengute ja kursuste korraldamisel, seltskondliku haridustöö organisatsioonilise külje arendamisel, vabaharidustöö ettevõtete varustamisel mitmesuguste õppevahenditega, rahvaülikoolide tegevusele kaasaaitamisel, maanäitelavade varustamist dekoratsioonide, näitekirjanduse ja muude lavatarvetega, näitekursuste korraldamisel väikelavade tegelastele ja kõigil teistel liidu sihtidega kooskõlas olevail tegevusaladel.

Tihedama kontakti loomiseks kõigi vabaharidustöö tegelaste vahel alustab käesoleva numbriga korrapärast ilmumist liidu juhatuse otsusel liidu ajakiri „Arenng“, senise tarviduse järgi ilmunud liidu informatsiooni-ajakirja „Vabaharidustöö“ asemel.

Ajakirja „Arenngu“ ülesandeks on tuua kultuurpoliitilisi juhtkirju ja seisukohavõtmisi päevakorral-olevate kultuuri- ja hariduspoliitiliste probleemide kohta; populaarteaduslike kirjutisi tänapäeva kultuurinimese huvipiirkonda ulatuvatest küsimustest; didaktilis-metoodilisi kirjutusi vabaharidustöö eduka rakendamise kohta meie olude ja võimaluste kohaselt; kirjutusi vabaharidustöö meetodeist ja nende tulemusist meil ja välismail; kirjanduse ringvaateid; kroonikat; teadaandeid ja informatsiooni liidult ja liiduga kontaktis töötavail seltsidelt.

Liidu juhatus ja ajakirja toimetus loodavad, et ajakiri saab heaks sõbraks ja kasulikuks nõuandjaks kõigile neile, kes huvitatud kultuuriküsimusist ja enesearendamisest, eriti aga vabaharidustöö tegelasile, ja leiab sooja vastuvõtu kõigilt, kes huvitatud meie rahva kultuurilisest arengust.

Jõudu ja edu tööle!

E. Haridusliidu juhatus ja „Arenngu“
toimetus.

Enesearendamise ülesandeid ja teid.

Ed. Hubel.

Iga samm poliitilises ja majanduslikus elus on vaid siis püsiva väärtusega, kui sellele vastavalt käib ka töö inimmaterjali enese kallal, kui inimene sellele vastavalt areneb. Edusammudele välisilmas järgneb ikka tagasilöökk, kui neid ei kindlusta areng inimese siseilmas. Kui meil mõned poliitikategelased on arvamist avaldanud, et me tänapäeval ja lähemas tulevikus aina majandusliku külje kindlustamisest peame mõtlema ja aineliste varade hulka suurendama, vaimsete nõuete rahuldamise ja hariduse intensiivsema levituse tuleviku ülesandeks jätma, siis on see vaade põhilikult ekslik: igakülgne tugev vaimne

kultuur on see toestik, mis püsivat majanduslikku ülesehitust aitab kanda ja kindlustada. Kui igaüks meist tuletab meele kokkuvarisemisi, mis tema ümbruskonnas viimase kümnel aastal juhtunud, siis võib ta konstateerida, et peapõhjuseks neil varisemisel oli tugeva vaimse aluse ja toe puudus. Kõrged majanduslikud ja poliitilised kojad on meil vaimsele liivale ja savist sambaile ehitatud; need langesid ja pidid langema, ilma et suurt voolasvett või tugevat tormi oleks olnud selleks tarvis. Kommunistlik kord võib oma põhi-aadetelt omal kombel „ideaalne“ olla, aga välimaalased, kes Nõukogude maal käinud,

Eesti Haridusliidu juhatus 1933. a.

Istuvad (pahemalt paremale): Ev. Vender (peasekretär), A. Köster (esimees), J. Rummo (abi-esimees), pr. M. Reisik (abisekretär). Seisavad: A. Sibul (laekur), J. Depman (abilaekur), A. Särev.

kinnitavad ühest suust: inimmaterjal ei ole seal nõnda kaugele arenenud, et sellele saaks rajada midagi ideaalset.

Peaks olema selge pärast kõiki sõja-aegseid katsetusi riiklikus elus ja erama-janduses: harimatule, arenematule inim-materjalile ei saa midagi ehitada.

Hariduse hinnang on meil sest saadik olnud väär, kui seda omadust nagu kapi-tali võis lasta kanda kõrget rahalist in-tressi. Talupoeg või kõrtsmik, kes meil ärkamisajal oma poega koolitas, olgu pas-toriks või advokaadiks, arvutas aegsasti, mis see sisse toob, et see viib poja kind-lasti haljale oksale.

Seda mööda, kuidas aga studeerinud meeste hulk kasvas, vähenes intress hariduskapitalilt, ja usk hariduse väärtusse hakkas üldse langema. Praegu ei kõnele sellest halvaks panevalt kui ülearusest ja kahjulikust luksusest mitte ainult vähe-teadlik ja harimata maa või linna võrts-poodnik, rahva- ja uulitsalehe toimetaja, isehakanud poliitik, demagoog ja jõu-kas tõusik, vaid isegi nimekad poliitika-mehed. Haridusest ei olevat mitte ainult mingit kasu, vaid ta rikkuvat noori ini-mesi: tegevat neid töö ja elu jaoks kõlb-matuks jne.

Ei saa jätta siin märkimata huvitavat nähet: kuidas ka ei kiruta hariduse ja haritlaste üliküllust maal ja linnas, koosole-kuil ja riigikogus, tung kesk- ja ülikooli ei vähene, hoolimata isegi raskest majan-duslikust surutisest. Ja kui lähemalt tä-hele panna kirujaid, siis on need ise vane-mad, kelle lapsed keskkoolis või ülikoolis, või sellest juba läbi! Kas ei ole siin ki-rumise põhjuseks enamasti võistleja kade-dus? Oigem neil oleks otsekoheselt öelda: ärgu teised lasku oma lastel haridust saada! Sel kombel jääb minu omadel leib napiks!

On aeg haridust ümber hinnata, teda mitte enam pidada kapitaliks, mis tsinsiks krabisevat või kõlisevat annaks. Haridust tuleb võtta samuti kui kõlblust, patriotis-mi või usku. Kui meie lapsed kasvatame näiteks kõlbeliseks, siis ometi mitte selle-pärast, et nad kõlblusega kui niisugusega

teeniksid raha. Oleks samuti pentsik, kui keegi pahandaks, et tema lapsed, kes patriootilised või usklikud, ei teeni sellega rahal Haridus on väärtus, nagu hea tervis, terav nägemine või hea kuulmine.

Nii ei võiks kaebused hariduse roh-kuse või koguni üleliigsuse pärast aru-saaja inimese silmis väarida mingit tähele-panu. Aga ometi, me teame igauks, et haridusega ja haritlastega meil asi tõe-polest kõigiti korras ei ole. Ei olda rahul meie keskkooli, ülikooli ega põhi-ehk algkooligagi. Üldine etteheide neile kõigile on see, et nad inimesed eluvõ-raks tegevat, lihtsast tööst ja igapäevaste ülesannete täitmisest ära võõrutavat. Eriti käib see etteheide muidugi ülikooli ja keskkooli lõpetajate kohta, keda ka õigu-sega või mitteõigusega haritlasiks nime-tatakse.

Mis puutub ülikooli, siis on igale sel-ge, kes asja vähegi lähemalt teab, et seal üldharidust ei anta, vaid spetsialiste mitmesuguste alade jaoks valmistatakse, väga vähesel määral ka teadlasi. Arst ja advokaat võivad tulla ülikoolist vähe-ma üldteadmiste ja üldhariduse pagasiga, kui nad sinna läksid. Selle üle kaeva-takse muil mail, eriti Saksas, viimastel aastatel, et ülikool, produtseerides spetsia-liste, on selle mõtte kaotanud, mis tal olema peaks — anda tõeliselt mitme-külgselt kõrgemat haridust, kasvatada noo-ri inimesi, mitte produtseerida neist ainult spetse. Ei ole vist meilgi selle poolest veel asi kõigiti ideaalne.

Senikaua, kui ülikoolist tulnud eriharidusega noored inimesed, kuidas nende eriteadmistega ja üldharidusega lugu ka oli, kergesti ja edukalt võisid teenida raha, kas kirjutades retsepte, koostades kohtutesse palvekirju, kantslit pühapä- viti jutlustades või muul viisil, leiti meil asi hariduse ja haritlastega enam-vähem olevat korras. Niipea, kui aga mõni arst, advokaat või filosoofia magister, sooritanud kõik vajalised eksamid, diplom taskus, tuli tegevuse puudusel maale oma isa juure tagasi, nõudes leiba ja peavarju, ega tahtnud enam meelsasti adrakäsi puud

või rehavart kätte võtta, tõsis kära haritlaste ja hariduse üliküllusest, isegi selle kahjust.

Loogilisem oleks küll kõnelda eriteadlaste rohkusest. Nad on asjata oma jõudu pingutanud teadmiste omandamisel, nad ise ja riik on selle peale suuri summasid kulutanud, rahvas ei saa nende teadmisi kasutada, ei leidu tööd nende jaoks.

Põhjendatud on küll nurin selle üle, et meie noored, kes ülikoolist tulnud, enam oma vanemate ja omaksete hulka ei taha sündida, üldse enam sellesse miljõesse, keskkonda ei sobi, kust nad pärit. Ülikoolis on nad mingi parema või kõrgema seisuse iseteadvuse omandanud; eriti töötavad selleks kaasa korporatsioonid, see saksa „vaimne“ pärandus, mis meie tõusiklikul pinnal vohavalt kasvab. Viimase aastakümne kirjandus, näiteks, on meil pidevalt esindanud üliõpilasi, eriti korporante, kes oma kõrkusega vanemaile õnnetuseks ja rahvale naeruks.

Siiski, on juba kuulda üksikuid rõõmustavaid nähteid, kus noormees, hoolimata kooli ja korporatsioonide elustvõõrutavast õhkkonnast siirduvat vanemate-koju ja seal panevat käed igal pool külge, kus aga tarvis, hoidudes demonstreerimast oma „seisust“.

Ka keskkooli lõpetajate iseteadvus ja sobimatus vanemate kodusse või lihtsasse töösse on andnud põhjust vaenuks hariduse ja haritlaste vastu. Aga et igal kevadel tuleb keskkoolist paar tuhat noort inimest ja need mingi „kerge töö“ puudusel peavad valguma üle maa laiali, ükskõik missugusesse tegevusalasse, siis paraneb asi isenesest: vanemad harjuvad vaatega, et keskkooliharidus võib olla ka põllutöölisel ja majatalitajal, selle hariduse omajad ei tarvitse pretendeerida mingile eesõiguslikule seisukorrale.

Nurin hariduse vastu on küll ka põhjendatud selle hariduse kvaliteedist, mis meil koolides antakse. Rahul ei ole meie koolidega keegi. Ega muidu nende kavasad ja meetodeid aina ei muudeta. Üks puudus paistab nende töös ja selle

tagajärgedes kohe silma; nad viivad õpilase tõelisusest eemale, raamatu-maailm, selleasemel, et tõelisusele ja sellest arusaamisele lähendada. Ja teine, mitte palju vähem puudus on see, et nad õpilast koormavad väga rohkete teadmistega, aga vähe arendavad tema enese mõtle- ja otsustusvõimet. Nende puuduste all kannatavad kõige enam keskkooli õpilased, aga ülikool ja algkoolgi pole neist vabad.

Siin ei taha meie peatuda lähemalt praeguse kooli puuduste juures, vaid neid arvustades vaadelda, missugused ülesanded ja teed peaksid olema enesearendamisel, vabaharidusetööl, hariduse täiendamisel väljaspool kooli, pärast kooli, oma käe peal. Tuleb korrata ja meele tulettada terve rida algtõdesid.

Õigesti suunatud haridus ja areng peab inimese viima oma ülesannetest kui ka oma aja ülesannetest õigele arusaamisele. Ta peab viima enesetunnetusele ja oma tee leidmisele. Sellest arusaamisest tuleb siis igapäev enesel oma võimete kohaselt järeldusi teha ja hariduse täiendamisel seda omandada, mis temale tarvilik. Isiku areng tuleb kokku kõlastada ümbruskonna, oma rahva kultuurilise arenguga.

Peab ikka ja alati meeles pidama, et haridus ei ole teiste kaudu kokkukantav varandus, ei ka raamatuist kuhjatav teadmiste kogu. Areng, mis hariduse saamisel läbi tuleb teha, on enese kujundamine, järelikult isetegevus. Nagu väärtuslik jõukus ja rikkus kapitalistlikul ajastul on see, mis oma töö ja vaevaga omandatud, nii on ka tõeline haridus see, saadud oma vaimse jõu pingutuste tagajärjel, kasutades teiste eeskujut, ergutust ja juhatust. Kuna meie koolis veel suurel määral tarvitatakse mõistuse dressuuri, mis pealegi suurele hulgale määratud ja paratamatult individuaalsed omadused peab jätma tähele panemata, siis tuleb pärast kooli igal noorel inimesel — ja hilja pole see kellelegi — end hakata iseisvalde vaimsele tööle ja elule kasvata.

On suur vahe koolis õppimise ja enesearenduse vahel. Kooli jaoks on sunnustlik programm väljastpoolt kokku seatud; seal katsutakse tulevasi kodanikke teatud sihis kasvatada ja juhtida, küsimata iga õpilase individuaalseist huvidest ja kalduvustest. Enesearendusel läheb igaüks välja ainult oma vaimseist huvidest ja seab ise enesele ideaali, mille poole ta püüab. Teiste sõnadega: koolis antakse valmis ideaal ja öeldakse alati: saa selle sarnaseks! Enesearendusel ütleb inimene enesele: saa selleks, mis sa tõeliselt oled. Kool püüab inimesi õndsaks teha ühe, n. n. ideaalse kodaniku vasongi järele. Ennast arendades katsutakse õndsaks saada oma vasongi järele, saada i s i k s u s e k s.

Tõelise ja ideaalse enesearenduse juures ei seata enesele mingit eesmärki, ei piirata end sellega; koolis võetakse teatud hulk aineid läbi, lahendatakse teatud arv ülesandeid, kirjutatakse kirjalikke töid, ja kui seatud aastate arv mööda ning tööde hulk tehtud, öeldakse korraga noorele inimesele, kellel parajasti igasugused küsimused elu suhtes alles tärkamas: nüüd oled küps. Antakse selle kohta isegi hulga allkirjega ning käitise pitsatiga paber. Enesearendusel sarnast asja ei sünni ega saagi sündida. Areng kestab ja peab kestva, kuni selleks on vaimset jõudu. Mingile silmaga nähtavale eesmärgile ei jõuta, minnakse vaid edasi. Tähtis on tee, liikumine, mitte eesmärk, päralejõudmine.

Mis saaks rahvast, kui selle liikmed oleks kujundatud kõik ühe ideaali järele, kui puuduks igal ühel individualiteet, omapärased jooned?! Suur, ilus, puhas, korralik, ideaalne — kasarm! Kasarmust põgeneb aga igaüks, niipea kui hädalise kohuse selle vastu täitnud.

Kool, kirik ja parteid õpetavad kodanikke dogmaatilisel „mõtlemal“, s. o. mõtlematult paljusid eelarvamusi ja „tõdesid“ vastu võtma. See on neis institutsioonides tarvilik, peaaegu paratamatu. Eneseareng ei pea viima kõige selle eitamisele, vaid õpetama ettevaatlikule otsus-

tusele ja kriitilisele mõtlemisele, peasi: oma seisukoha ja oma suhtumuse leidmisele. Kerge see ei ole; meie teame, et igal ühel, kes vähegi iseseisvale vaimulele ärgeanud, võitlus iganenud tõdede, vaadete ja traditsioonidega elu aeg kestab. Kriitiline eritlus- ja mõtlemisvõime on selle juures hädapärast tarvilik, muudu võib ühe väljaetud kurivaimu asemele tulla seitse õelamat.

Abiks enesearendusel võib olla juhataja elava inimese näol või raamat. Õpetaja harilikus mõttes ei ole siin kohane. Õpetaja hakkab oma valmis teadmisi edasi andma, nendega enesearendajat koormama, selle asemele, et isetegevusele äratada. Siin peab Pestalozzi suurest põhimõttest kinni pidama: „Parim, mis inimesele teha võib, on see, et teda õpetatakse sedasama ise tegema.“

Meie rahvas, eriti muidugi noorem põlv on liialt haaratud päevahuvidest ja lõbustustest, millele ta passiivselt andub. Ei ole õilsamat vahendit teda sellest eemale viia, kui juhtida teda enese vaimsele süvendamisele, näidates talle selleks teid ja vahendeid. Siis leiab ta õige distantsi, vahemaa, kust võimalik vaadelda sündmuste käiku objektiivsemalt ja hinnata ümbritseva elu nähteid.

Kõige paremaks vahendiks jääb enesearendusel ikkagi raamat. Kõned, mida pole võimalik sagedasti kuulata (siin ei ole juttu poliitilistest kihutuskoosolekust, millest igaüks kui hirmsast vaimsest õhurikkumisest peaks hoiduma) täidavad oma otstarvet kõige paremini, kui nad tõuget annavad, ergutavad, vaimseile ot-singuile äratavad, küsimusi tekitavad.

On kasuta ja otstarbetu, kui enesearenduse juhataja aina teadmisi puistab ja ilmaküsimuste lahendused ette kannab, kui ta sarnaneb pildigalerii juhile, kes iga pildi väärtused ja omadused vaatajale ette vuristab, talle enesele mahti ja võimalust ei anna väidelda, hinnata ja otsustada. Sedaviisi meil paraku küll populaarteaduslikkude kõnede pidajad maal kui ka linnas teevad. Nad sarnanevad lahketele vürstidele, kes puistavad rahvahulgale

suurtel pühadel peent raha. Aga sel kombel ei tõsteta rahva jõukust.

Kõige kergem on küll võhikul, mitte teaduse alal tegutsejal vastu võtta ja aru saada üksikfakte teadustest. On kuski uus komeet leiutatud, sellest kirjutab isegi kõmuleht ja iga lugeja saab sellest aru. On elektri alal Marconi mingi edusammu traadita telegraafi alal teinud, sellestki teatatakse ajalehis, kojamees ja pesunaine loevad ja saavad aru, olgugi, et nende eelharidus väike. Aga üksikfaktide teadmisel on väga vähe väärtust: see ei arenda intellekti ega rikasta siseilma. Hoopis iseasi, kui eneseharija süveneb, näiteks, kosmoseteadusse, ei lepi mõne andmega, vaid omab selge kujutluse kõiksuse ehitusest, kinnistähedte, planeetide ja komeetide liikumisest ning nende iseloomust.

Raamatu lugemine, tarvitamine ja kasutamine, enne kõike aga raamatu valik, on nii tähtis ja laiapiiriline küsimus, mille juure mitmel korral edaspidi peaksime pöörduma tagasi. Siin vaid üldisi märkusi ja näpunäiteid. Kõige esiti: kuigi ise olen kirjanduseinimene, ei soovita mitte lugeda ainult n. n. ilukirjandust, nagu see paljudel raamatusõbrul on kombeks. Romaan, luuletus või näidend kõneleb peamiselt tunde-elule, annab pilte kujutlusele, äratav meis elamusi. On selge, et sarnase vaimutoidu alatise ja rohke tarvitamise juures inimene jääb ühekülgseks, liigselt tundelikuks. Kujutlus hakkab teiste vaimsete funktsioonide kulul liiga elavalt tegutsema, hüpertrofeerub. Intellekt jääb aga passiivseks, atrofeerub, nõrkeb. Sel kombel saab inimesest unistaja, tõelisuse põlgaja ning pelgaja, tegudes on ta saamatu ja abitu. Parimal juhul areneb temast eluvõõras ja elukauge kaunishing, kes kõigis kaastundmust otsib, aga seda harva leiab. Lugupidamist ja austust aga vaevalt, maksvusele pääsmist mitte kunagi. Sellepärast tuleb ilukirjanduse kõrval alati anda ka intellektile toitu, lugeda teaduslikke või halvemal juhul rahvalik-teaduslikke raamatuid.

Muidugi, ka õigel ilukirjanduse lugemisel tuleb alatasa tarvitada mõtlemis- ja otsustamisvõimet ning intellektuaalseid hinnanguid. Peale elamusliku külje leidub igas teoses mõtteid, vaateid, väiteid, autori tõdesid. Ainult pealiskaudne lugeja libiseb neist üle või võtab neid valimatult omaks, „rikastub“ nendega, mattes nende alla oma seisukohad ja tõekspidamised. Iga järgmine raamat toob uue tõe kihil, mis eelmise matab ja nõnda see läheb lõpmata. Iga mõtte juures, mis kirjanik teoses väljendab, tuleb lugejal peatuda, eritluseks, väitluseks ja võitluseks. Sääb on, näiteks, H. Raudsepa uusimas näidendis „Salongis ja kongis“ pillatud mõte: „Aumes võib olla mees, kes midagi ei tee ning milleski ei tarvitse eksida.“ Seda lausust kelmivõitu ärimees, majandusministri kandidaat. Lugeja võib selle „tõe“ kohe vastu võtta ja igal pool enese ning teiste kahtlasi tegusid sellega vabandada. Kriitiliselt tekstis suhtudes paljastab ta suurema vaevata selle mõtte nõrga külje: eksime kõik, kui teotseme. Eksimine on andeksantav. Iseasi on aga meelega eksimine, omakasupüüdliku tagamõttega: see on kelmus. Sealsamas teine mõte: „Mis abi on ausast kingsepast, kui ta rikub ära minu saapad. Parem ta olgu kelm, aga nii, et saabast saab kanda.“ Küllalt põhjust peatuseks ja väitluseks, Raudsepa mõtte kummutamiseks või toetamiseks. Aga mitte ainult mõtetega ja tõdedega ei tule pidada arvet, vaid ka esindatud tüübid tulevad võtta eritlusele, vaatlusele ja hindamisele, samuti ka üksikpiltide elamused ja üldenamus. Neid tuleb hinnata eetilisel ja esteetilisel, leida oma suhtumus nende vastu.

Sel kombel jõutakse väga vähe läbi lugeda — võidakse tuua vastuväiteks. Täiesti õige. Aga enesearenduse juures on vähe mõõduandev lehekülgede ja köidete rohkus.

Kui meil kaevatakse vähelugemise üle, siis on see küll õige ja kurb; aga veel kurvem on nähe, et meil loetakse kõige enam pahna- ja kõlkakirjandust, mida sü-

dametunnistusega äritsejad levitavad nii rohkesti praegusel kriisiajal rahva sekka. Hea raamat läheb meil kõige vähem ja nimelt sellepärast, et suuremal jaol lugejail puudub arvustus- ning hindamisvõime, et ta langeb tühise või lausa kahjuliku kirjanduse ohvriks.

Mis puutub teaduslikku kirjandusse, siis on sellegi lugemisel küllalt hädaohte. Võidakse edasi jõudmist jällegi arvutada lehekülgedega ja olla rõõmus, kui üks raamat on sõnasõnalt „läbi“. Kõige kurvema pildi sel kombel lugemisest andis nende ridade kirjutajale keegi maa autodidakt, kes ilmatu hulga „teadust“ enesele sisse oli ammutanud. Kõik oli seedimata ja assimileerumata, segi, sarnanes suurele kola- ja rämpsuhunnikule, kuhu aetud kokku igast stiilist mööblit, igasugu kõõginõusid, savipotte ja kristallvaase, kartuleid, kapsaid, apelsine, viinamarju, relvi ja vanu kalosse.

Tuleb ikka meeles pidada, et haridus ja teadmiste rohkus ei ole mitte üks ja seesama. Seda meeles pidades ei rutta enesearendaja üht teaduslikku raamatut teise järele neelama, vaid teeb iga võidetud jalatäie maad täiesti omaks. Seda mõõda, kuidas ta ühe või teise küsimuse mõnest teadusest enesele suudab teha selgeks, olgu see füüsikast, füsioloogiast, ajaloo, geograafiast, või sotsioloogiast, sedamööda saab talle kogu maailm ja kogu ümbruskonna elu oma nähtustega selgemaks, arusaadavamaks. Tema tunnevõime kasvab. Tema vaim areneb kui organism oma seesmiste seaduste järgi, seda vastu võttes ja assimileerides, mis vastab vaimsetele tarvidustele. Darwinist kõneldakse, et ta korra märganud; kõik argumendid, mis tema teooria poolt, need olid talle kergesti jäänud meele ja mitte enam ununenud, kuna tema hiilgav mälu vastuargumendid kohe unustas ja sellepärast ta nad kirja pidi panema. Eks tõenda see, et kõik, mis meile loomupärane, see saab ka kergesti omaks!

Kuidas läheneda raamatute kaudu teadusele, missuguseid meetodeid tarvitada selle juures, kuidas neid liigitada

tähtsuse järele jne. — need ja teised küsimused leiavad loodetavasti edaspidi selle ajakirja veergudel lähemat selgitust. On ju praegusel ajal, kus vaba aega rohkesti, iseäranis tarvilik noortele inimestele ja täiskasvanuilegi appi tulla nõuandega ja juhatusega, kuidas seda aega kasutada aktiivsele vaimsele elule, vabaneemisele ajaviite-lõbustustest, millele andetakse passiivselt ja millest lastakse oma sise-elu lagastada (nagu seda teeb, näiteks, kino). On hädatarvilik praegusel ajajärgul, kui paljudel kadunud usk elu mõttesse, juhtida inimest selle mõtte otsimisele. Peab ju seda igatüki ise tegema, ise selleks end pingutama. Valmid retseptid selleks ei kõlba.

Meie peame igal sammul ja igal hetkel meeles pidama, et oleme väikerahvas, miljoniline rahvakild sajamiljoniliste võõraste vahel. Seda ei tule meenutada alaväärtuslikkuse kompleksi süvendamiseks või säilitamiseks, vaid elu ja töö intensiivsemaks tegemiseks, kõige meie tegevuse õigeks juhtimiseks. Meie ei või nõnda ekstensiivselt töötada ega elada kui suurrahvad. Peame (piltlikult rääkides) kui väikema omanik oma põllulapikest äärmise intensiivsusega harima ja sellele ainult kõige kallimat seemet külvama. Inglismaa võib enesele lubada ilmatuid maaparakaid säilitada igasugisiseks rebasejahiks. Meie mitte. Suurrahvale ei tee viga, kui ta turule viskab ka halba kaupa, sellega mõnikord rikub oma head nimegi. Meie peame enestele igati head nime võitma, ja see on võimalik sel teel, kui majanduslikul, poliitilisel ja kultuurilisel alal vaid kvaliteeditööd teeme. Senised meie juhtivamad ringid on sees- ja väljaspool peamiselt väga ränkade söömingute-joomingutega välismaalaste poolehoidu ja hinnangut katsunud võita. Aeg oleks see meetod kõrvale heita ja tööga, peamiselt töö kvaliteediga ja isegi elamisviisi kvaliteediga lugupidamist eestlase nime vastu säilitada ja kasvatada. Et see igale oleks arusaadav, siis nimetame asja igapäevaseks nimetusega: et meie põllumees võiks oma võid rohkesti vä-

Õpingid ja nende eritüübid.

JAAN RUMMO.

I

MIS ON ÕPIRING?

Õpingiks nimetame iseõppijate koondist, mille liikmed ühinenud eesmärgiga organiseerida ühiseid õpinguid mõne aine alal ja luua võimalusi selliste õpingute korraldamiseks. Õpingi olulisemaks tunnuseks on iga tema liikme aktiivne osavõtt ühisest õppetööst: iga õpingi liige on õppija ja oma kaasõppijate õpetaja ühtlasi; töö õpingiks on korraldatud isetegevuse põhimõtte alusel. Õpingi töö koondub enamasti mõneks ajaks püsivalt ühe õppeaine ümber: kõik õpingi

liikmed õpivad ühel ja samal ajavahemikul üht õppeainet. Et liikmed üht-teist hästi tunneksid ja usaldaksid, et kooskäimine oleks hõlpsam, ja et ülesandeid töö ühisel läbiviimisel leiduks kõigile liikmeile, on õpingi organisatsiooniliseks tingimuseks liikmete piiratud arv, mille miinimumiks on kujunenud 5, maksimumiks enamasti 24 (mõnel pool ka 30.)

Õelduga oleme piiritlenud õpingide olulisemad vormitunnused, millele vastab iga vabaharitöö põhimõtteil tegutsev õping, töötagu see siis iseseisva ühinguna, mõne haridusliku organisatsiooni eriosana või mõne kooli või rahvaülikooli juures. Kui me sellele lisaks veel vaatleme õpingide mitmesuguseid eritüüpe, siis ei tähenda see nende liigitamist välise vormi, vaid tööviiside järgi. Õpingide eritüüpide vaatlemine tohiks meile pakkuda huvi kahelt seisukohalt: esiteks aitab see meile lähemalt sel-

lismaale eksportida, peab see olema kõrgeima kvaliteediga. On igaühele selge, et hariduse tasapind iga kvaliteedi-töö juures on üheks tähtsamaks momendiks.

Kogu rahvas peab meil arenema kvaliteedi-töölisiks, igaüks omal alal. Aga selleks ei aita kunagi vaid eriteadmised ja -oskused, vaid ka üldine vaimne areng.

Õpingijuhtide kursus Pärnus

10.—12. augustil s. a.

Kursused korraldati E. Haridusliidu ja Pärnumaa koolivalitsuse ühisel ettevõttel. Kursusest võttis osa 76 huviosalist. Kursused töötasid Pärnumaa koolivalitsuse juhataja A. Lusik'a juhatusel (pildil istujatereas kuues, lugedes paremalt); Lektorina esinesid prl. A. Raudkats (keskel), N. Ruus, J. Rummo, E. Vender (paremalt neljas, viies ja seitsmes) ja A. Puu (pah. kuues)

õpitada õpingide mõistet üldse ja teiseks annab see meile kätte mõningad tugipunktid, mis meile tarvilikud õpingides tarvitataivate tööviiside üksikasjalisemaks vaatlemiseks ja mõistmiseks.

Õpingi kui viimasel ajal kõige levinenuma vabaharidustöö vormi suurimaks vouruseks on selle vormi äärmine lihtsus, paindumus ja vähendüdlikkus kulude poolest. Need omadused lubavad teostada vabaharidustöö sihte õpingi kaudu kõige mitmekesisemais olukorras: õpingides võivad õpitudulised töötada edukalt nii linnas kui maal, kultuurikeskkohtades, nende läheduses ja ka kõige kaugeimates metsakolgastes. Seda eriti sel eeldusel, kui peamine raskus, kõige kulundüdvam osa — õpperaamatute küsimus — on lahendatav keskkohas asuva laenuuskoogu kaudu. Samuti kõlõbab töötamine õpingi vormis nii noortele kui vanadele, vähemarenenumaile samuti kui haritumaile, algajaile samahästi kui neile, kes juba vilunud töötamises õpingides. Nii otstarbekohane ja eluline on see töötamisvorm, et selle sobitamine loeteldud eritingimustesse kushi ei peaks tegema mingeid ülepääsmatuid raskusi. Raskused võivad tulla alles selle vormi täitmisel kohapealseile võimalusile ja tingimusele vastava sisuga, lihtsamalt öeldult — sobiva töötamisviisi leidmisega asutatavale õpingile. Ja ses mõttes olemegi sunnitud vaatlema lähemalt õpingi eritüüpe nende tööviiside mõttes, et neist leida selline, mis sobib kõige paremini antud olukorras. Sest kõnesolevad õpingide eritüübid on kasvunudki välja just neist erinevaist olukordadest, milles peavad tegutsema õpingid.

Õpingide tööpraktikas eraldatakse viit õpingide eritüüpi. Need on: lugemisring, kursusing, üldküsimuste ring, loenguring ja referaating. Vaatleme alljärgnevas neid tüüpe veidi lähemalt.

LUGEMISRING. Kõige algelisem ja lihtsam on töötamine lugemisringis. Arvatavasti on töötamine lugemisringi meetodil vabaharidustöö erivormina ka kõige vanem, kõige varem ja kõige laialisemalt tarvitusel olnud töövorm, pärit ajast, kui ei olnud teadlikult veel mingit juttu

õpingide liikumisest tänapäevases mõttes. Igatahes on nii Inglismaal kui ka Skandinaavias, neis klassikalistes vabaharidustöö maaes, juba ammu mitmesugustes kirjandusingides mitte ainult ühiselt kirjandust ostetud, et seda ringiliikmeile lugeda anda, vaid ringikoosolekul on tihti kirjandusteoseid ka üksteisele ette loetud ja nende puhul mõtteid vahetatud. Nagu teame, ei olnud sarnaste kirjanduse lugemise õhtute korraldamine — eriti enne maailmasõda — võõras ka meie haridusliikudes organisatsioonides; eriti korraldati selliseid lugemisi aga mitmel pool kitsamas perekondlikus ringis. Seepärast ei ole lugemisringi töötehnika vistist kellelegi uudiseks ja see on ainult mõne sõnaga piiritletav.

Nimelt ostavad lugemisringi liikmed ühe või enam eksemplaari mõnest raamatust, mis käsitab huvialalist küsimust. Ringi töökoosolekul loetakse teos peatükkide haaval kõigile ringiliikmeile kuuldavalt ette. Huvitavamail, olulisemail või raskemail kohtadel peatub lugēja, et anda võimalust kuulajail esineda küsimustega selgituse saamiseks; esitatud küsimustele vastab see ringiliikmetest, kel seletus käepärast. Ei suudeta küsimust selgitada omal jõul, otsitakse selgitust teistest sellekohastest raamatutest, mis juhtuvad olema käepärast või mis seks puhuks varutud valmis. Ei leidu vastust ka neis, tehakse kellelegi koosolejaist ülesandeks muretseda selgus järgmiseks koosolekuks.

Ettekantud peatüki lõpul avatakse läbirääkimised etteloetud pala kohta. Läbirääkimistel püütakse tõsta esile peamõtted loetud palast, otsitakse neile vasteid või vastuväiteid tegelikust elust või muust kirjandusest, arutellakse esitatud probleeme ja vaadeldakse ilmekamaid väljendusi jne. On peatükk sel viisil mitmekülgsest läbi arutatud, asutakse uue juure. Teos kõik läbi loetud, võetakse eelkäänud arutlused läbirääkimistes veel kord kokku ja püütakse leida teose peaidee ja jälgitakse selle läbiviimise järje- või ebajärjekindlust kogu teose ulatuses.

Normiks on, et kõik ringiliikmed kordamööda esinevad lugemisega, ja et kõik võtavad osa lugemisele järgnevast keskustelust. Harilikult ei lähe aga tööd algavas õpingis alul kõik selle normi kohaselt; inimesed on üksstei-

sele võõrad ja ebalevad, keegi ei sõanda olla esimene. Seepärast peab õpiringi või õpingute juht esimesil koosolekuil võtma algatuse enda kätte: esinema ettelugejana ja ka esimeste küsimuste esitajana (või viimaseks ülesandeks leidma endale abilisi aktiivsemate õpinglaste hulgast). Hiljem, kui õpinglased enam-vähem kodunenud niihästi üksteise kui ka õpiringi töötamise viisidega, määratakse iga tööstungi lõpul õpinglane, kes peab järgmisel istungil esinema ettelugejana.

Igal sellisel esinejal on kohuseks valmistada ette oma ülesande täitmiseks, s. o.

kui ka ettekande mõttes. Kui loetava pala sisuline külg on lugejale selge, ei tee talle erilisi raskusi paari-kolmekordse, — hääldamise ja rõhutamise mõttes hoolega kontrollitud — valjusti lugemise kaudu kodus leida kätte ka sobivat tooni ja rütmi pala ettekandmiseks tööstungil.

Tööedukus lugemisringis oleneb suurel määral teosest, mille lugemisele ja läbitöötamisele asutakse. Käsitab teos kõiki asjatuviilisi haaravaid küsimusi ja on küsimuste käsitlus mitmekülgne ja ülevaatlik, siis võib lugemine ja sellele järgnev keskustelu juba mõ-

Õpiringijuhtide kursus Võrus

17.—19. augustil 1933. a.

Kursustest võttis osa 72 huviosalist. Kursuste juhatajana toimis Võrumaa koolinõunik E. Muuga (pildil istujatereas kuues, lugeses paremalt). Lektorid samad, mis Pärnu kursustel.

ta peab kodus temale määratud osa lugema korduvalt läbi, märkima ära tundmata sõnad ja leidma võimaluse korral neile ka seletuse, leidma kätte esiletõstmist ja rõhutamist väärtivad kohad loetavas palas, samuti peamõtte. Tuleb algusest peale nii õpingutejuhil kui ka õpinglastel pidada hoolega silmas, et õpingis esinev ettelugemine peab toimuma soravalt, täkistusteta ja ilmekalt. See ei tohi olla kunagi masinlik sõnade võrstimine, vaid kaasaelatud ja tundetonitatud ettekande, mis oleks suutlik kõiki kuulajaid tõmbama kaasa ja sundima neid elama kaasa loetule. Et selleni jõuda, tulebki esinejal etteloetav pala kodus hoolega töötada läbi — nii sisulise mõistmise

ne koosoleku järele kujuneda meelikõitvaks ja huvitavaks.

Eriti arendavalt mõjub — nagu kõigi õpiringi eritiüüpide juures üldse — lugemisele järgnev keskustelu, kus harjutatakse mõtete keskendamist, analüüsi võimet, kontrollitakse vastastikku omi arusaamisi loetust ja arendatakse suulist väljendusvõimet oma mõtete kuuldavaks esiletoomiseks. Asjaolu, et lugemisele tingimata järgneb keskustelu, kus igaüks peab tooma kuuldavale oma arvamuse loetust, sunnib kõiki pinevalt jälgima ettekanne. Kuuldu esiletoomine teiskordselt oma mõtete esitamise korras aga kinnitab omandatud teadmised mitmekülgsemalt ja püsivamalt.

Need on asjaolud, mis sunnivad õpingi- või õpingutejuhti pöörama erilist tähelepanu sellele, et sarnane keskustelu tekiks, et see püsis võimalikult käsitledava küsimuse piirides, ja lõppeks, et sellest võtaksid osa võimalikult paljud õpingilased. Kordan, et alul ei lähe see nii libedasti ega täida igasugune keskustelu veel ültähendatud mõudmisi. Kuid kui juht mõne teise aktiivsema õpingilasega mõne esimese tööistungi eel käsitlusele tuleva küsimuse varemalt töötab läbi, küsimuste ja vastuste esitamist varemalt organiseerib, tagasihoidlikumaid õpingilasi taktilise juurekutsu- mise kaudu esinema julgustab, edevamaid aga tagasi hoiab — siis läheb töö varsti tarvilikkudesse roobastesse. — Olgu tähendatud, et see, mis siinkohal kõneldud keskustelust ja selle organiseerimisest, maksab keskustelu suhtes teistes õpingitüüpides samas määras, mispärast me edaspidi selle juures enam pikemalt ei peatu.

Töötamine lugemisringi korras on kohane seal, kus õpingilased oma haridusliku taseme ja ettevalmistuse poolest on enam-vähem algastmel või kus puudub võimalus omale hankida õpingujuhiks mõnd õpetajat või eriteadlast. Oppeineist lugemisringis läbivõtmiseks sobib kõige paremini mõni huvitavasisuline ilukirjanduslik või mõni populaarselt käsitletud teos humanitaarsete teaduste alalt.

KURSUSRING. Kursusring läheneb oma tööviisidelt meil sagedasti korraldatavaile lühiajalistele kursustele. Vahe on ainult selles, et viimased korraldatakse enamasti suletult, s. o. teatud kindlaks ajaks, õpingis aga võib kesta töö aastast aastasse. Kursusring vajab oma õpingutejuhiks tingimata vilunud asjatundjat või pedagoogi, kelle juhatamisel siis töötatakse nagu harilikult koolis või kursustel: arendatakse õpejuttu, lahendatakse ülesandeid, tehakse praktilisi töid, kirjutatakse kirjan- deid, kontrollitakse neid jne. Selliste töövõtete pärast nimetavadi soomlased seda õpingi tüüpi mõnikord ka „koolitaoliseks õpingiks”. Kursusring on kõige sobivam töötamisvõimalus alles hiljuti koolist tulnud noortele, kellel veel ei ole tarvilisel määral

iseselsvust isetegelikuks tööks ja enesekontrolliks, kes harjunud töötama peamiselt õpetaja juhtimisel ja kontrolli all. Aga ka sel juhul, kus õppeaineks on mõni oskusaine — võõrkeel, käsitöö, raamatupidamine jne., — kus õppimine võib edeneda ainult siis, kui tööd juhtiv isik ise ainet põhjalikult tunneb, sobib igasuguse muugi, täiskasvanutegi, koosseisu juures töötamine kursusringi korras, õigemini — oskusainete läbivõtmisel on kursusring pea ainuke võimalus edukaks töötamiseks.

Kursusringi õpingute juhiks hakkav õpetaja aga peab pidama silmas seda, et töötamine täiskasvanutega nõuab mõningat loobumist tavalisest koolitöö-rutiinist, eriti didaktiliste küsimuste lahendamisel. Vabatahtlikult enese täiendamiseks kokkutulnud õpingilasi ei saa töö juures kohelda nii, nagu ollakse sagedasti harjunud kohtlema koolis lapsi. Tuleb pidada silmas, et töödistsipliin saab sellise töö juures püsida ainult õpingutejuhi teadmiste, oskuste ja käitumise autoriteedil; koolis sagedasti tarvitataval sunnidistsipliinil ei ole õpingis mingisugust elulist piisi. Mõnesse õpetajasse tavaliselt lüü sügavasti juurdunud „koolitoon” — ülespuhutult autoriteetne, üleolev, õpetav — ei kõlba õpingi. Töötamine täiskasvanutega nõuab seda, et õppijaisse suhtutaks nagu omaväärseisse — seltsimehe- likult ja viisakalt, tarviline autoriteet ja distsipliin saabub õpetaja teadmistest ja oskustest, käsitluse asjalikkusest ja huvitavusest.

ÜLDKÜSIMUSTE RING. Üldküsimuste ringi tüübilisi õpinge harrastatakse eriti Rootsis, kus need kannavad „samkvämscirkel”i nime. Need õpingid erinevad muudest veel oma liikmete arvu poolest. Rootsi Goodtemplari ühingute õpingide liikumise juhi Oscar Olssoni arvamise järgi võib sellisesse ringi kuuluda kuni 60 liiget. Üldküsimuste ringis ei tarvitse olla alalist käsitusainet, mille läbivõtmine on nähtud ette pikema aja jooksul, vaid selles koostatakse igaks tööistungiks erikava. Tavalisest võetakse istungi kava koostamisel aluseks mõni päevaküsimus, hiljuti ilmunud kirjanduslik teos, huviäratanud poliitiline sündmus jne. Aluseks võetud küsimus antakse läbitöötamiseks mõnele ringi liikmele, kes koostab sellest refe-

raadi; kui küsimus komplitseeritum ja nõuab käsitlemiseks asjatundjat, kutsutakse referent väljastpoolt. Referent esineb referaadiga väljakuulutatud tööstungil; referaadile järgnevad keskustelu ja vaidlused. Peale referaadi, keskustelu ja vaidluste on kavas harilikult veel muid ettekandeid: soolo- ja koorilaulu, deklamatsiooni jne. Olsson'i tähelepanekute järgi „võib kohaliku ümbruskonna vaimlisele elule selline ring anda palju rohkem kui õpiring, milles tõtatakse püsivalt, kusjuures töö sellises ringis võib kujuneda väga pikaajaliseks, kestes ühes ja samas liikmete koosseisus tihti kümneidki aastaid.”

Ring peab oma tööstungeid järjekindlalt 1—2 korda kuus; järgmise tööstungi kava koostatakse harilikult eelmisel tööstungil, õi-

gemiini — selle esitab ringi juhatus juba valmis ettepanekuna ja ring võtab selle teadmiseks või muudab ja täiendab ettepanekut. — Ringi tööstungeist lubatakse harilikult väikese maksu eest võtta osa ka asjasthuvitatuid väljastpoolt.

Selline töötamisviis ei ole ju meilgi tundmata. Üldküsimuste ringi tööstungid ei ole ju oma sisult muud, kui meil juba ammust ajast harrastatud vaidlusõhtud mitmesuguste haridusliikude organisatsioonide korraldusel. Vahe seisab vaid selles, et käesoleval korral korraldab selliseid vaidluskoosolekuid selleks eriti ellukutsutud organisatsioon õpiringi näol, ja et selliseid koosolekuid korraldatakse järjekindlalt ja kindla läbimõeldud kava järgi.

Järgmises numbris vaatleme lähemalt loengute- ja referaatreinge.

UUSI TEID VABAHARIDUSTÖÖS.

INDIVIDUAALSE TÖÖVIISI RAKENDUSVÕIMALUSTEST.

Job. Käis.

Kes vabahariduse tegelastest on jälginud kaasaegseid pedagoogilisi voolusid, et leida nendest uusi sihte ka vabaharidustööle, see pole vist jätnud tähele panemata, et tänapäeva koolipedagoogika üks iseloomustavaid jooni on koolitöö psühholoogiseerimine, püüde rajada õpetust lapse- ja noorsoo- ning kasvatuspsühholoogiale. See siht oleks saavutatav järgmiste põhinõuete täitmisel: 1) õpetus lähtugu õpilasest ja tema kujutus- ning elamusilmast; 2) õpetus arvestagu võimalikult rohkem õpilase individuaalseid võimeid, kalduvusi ja huve; 3) õpetus võimaldagu õpilasele töötamist ja edasijõudmist tema loomupärasel, individuaalsel töötempol.

Seni valitsenud (ja sageli veelgi valitsevad) õppeviisid, mis on rajatud õpetaja kui täiskasvanu psühholoogiale ja loogikale, arvestavad vähe õpilase individuaalseid võimeid ja huve. Opetuse mehhanism on häälestatud abstraktsele, paljalt kujuteldavale keskmisele õpilasele; samuti ainult õpetaja kujutluses olev klassi keskmine tase rõhub nõrgemaid õpilasi, kes ei suuda „keskmisi” nõudeid täita, ja samal ajal kisub alla andekamaid, kelle või-

med ulatavad kõrgemale kesktasemest. Tege-likult on klassis (vabaharidustöös asendab klassi näit. õpiring) samapalju individuaalseid kujusid, kuipalju on õpilasi klassinimestikus, ja igal ühel neist on teiste keskel täiesti iseseisev koht ning väärtus oma hinge- ja loomulaadilt, oma võimetelt ja huvidelt.

Tavaline töökorraldus on otse kisendav ülekoorus nõrgematele, aga ta jätab kujundamata ka paremate võimed. Tänapäeva kultuurelu nõuab vaimsete jõudude maksimaalset kasutamist, eriti väikestel rahvustel. Seepärast on kooliuuenduslikul liikumisel või — laiemas ulatuses võetult — haridustöö uuendusel peale psühholoogilise-pedagoogiliste motiivide ka sügav sotsiaal-pedagoogiline põhjendus.

Seda uuenduslikku liikumist nimetatakse sageli töökooliks; sisult on see õige, kuid töökooli mõiste on liiga laialdane, peame selgesti esile tõstma ühe voolu, mis jõuab kõige paremini uutele sihtidele. See on individuaalne tööviis, mis alles viimase aastakümne kestel on leidnud tunnustamist ja kasutamist, alguses Ameerikas ja Inglismaal, hil-

jemini ka teistes maades, viimastel aastatel ka meil.

Individaalne tööviis seab endale järgmised ligemad ülesanded: 1) anda õppijale tööd, mis vastaks tema jõududele, eelteadmustele ja arenemisele — ei oleks talle ei raske ega liiga kerge: esimesel juhul raueks kiiresti jõud ja kaoks huvi töö vastu, teisel ei leiaks jõud küllaldast rakendust ja seepärast muutuks töö samuti huvituks; 2) rahuldada võimalust mööda õppija individuaalseid huve ja kalduvusi õppija enda valitava tööga, et kasutada õppija võimeid tema huvialadel maksimaalses ulatuses; 3) võimaldada töötamist loomulikus, individuaalses tempos, sest kõige paremaid tulemusi annab töö siis, kui inimene võib töötada just selles töötempo, mis vastab tema loomule: kiirustamine ja ruttamine rikub tööd; teiselt poolt langeb tööviljakus, kui töötamisel tekivad tühikud. Neid raskusi ei suuda võita tavalised tööviisid, küll aga võib individaalne tööviis neist üle saada kergesti.

Kui juba koolipedagoogikas on tõsisemaid probleeme kasvandiku individualiteedi säilitamine ja selle arendamine õiges shtis, siis peaks küll vabaharidustöös, kus pole siduvaid õppekavu ega normeeritud nõudmisi teadmuste omandamisel, individaalne tööviis erilist tähelepanu väärima, eeskätt õpingides. Vaba töö edeneb ainult siis hästi, kui ta rahuldab töötajat. Koolitöös kahjuks on mõnigi kord tõukejõuks ka sund ja hirm tagajärgede pärast; vabaharidust võib kanda ainult sisehuvile. Seepärast lubatagu selgitada individuaalse tööviisi ka vabaharidustöö seisukohalt — töökorraldusena, mida võiks eduga kasutada õpingides.

Individaalse tööviisi väliselt silmapaistvaks jooneks on õpetuse korraldamine kirjalikkude (või trükitud) tööjuhatusete abil. Nad on teataval määral õpetaja asendajaks sellal, kui ta annab klassis (õpingis) juhatusi ja seletusi isiklikult mõnele teisele õppijale küsimuses, mis teisi ei huvita, või kui õppija töötab iseseisvalt kodus. Et tööjuhatused tõepoolest võiksid õpetaja asendajaks olla, tuleb neid koostada meetoodiliselt õigesti. Üldjoontes tuleb tööjuhatusete koostamisel silmas pidada järgmisi nõudeid, mis võiksid juhiseiks

olla ka õpingide kavade koostamisel, sest viimased oma olemuselt ongi tööjuhatused.

1. Tööjuhatused sisaldagu konkreetseid tööülesandeid, lühikesi seletusi nende täitmiseks, allikate kättejuhatamist, vajalikke faktilisi andmeid, arvulist materjali j. m.

Üldlauselised, ebamäärased juhatused näit. vaadeldge, jälgige, mõtelge, süvenege, harutage (või vaadelda, jälgida jne.) ei vii eesmärgile, sest nad ei anna ühtki selget sihti vaimutegevusele. Alles siis, kui esitame tööjuhatuses konkreetseid ülesandeid: mõõtke pikkust, kõrgust; arvutage ruumala; joonistage läbilõiki, leidke selle või teise nähtuse põhjus; rühmitage kirjandusliku teose tegelasi nende tähtsuse, tegevusala järgi j. n. e. — näitame ka töösihi, mis otseselt, liigse aja ja jõukuluta viib eesmärgile.

On mõistetav, et üldlauseliste tööjuhatusete koostamine oleks õpetajal (õpingi juhatajal) kergem, sest ülesannete täpne sõnastamine ja sisustamine nõuab nende koostajalt täiesti selget ülevaadet ainetest ja selget kujutlust oodatavast töökäigust.

2. Tööülesanded olgu vähemalt osaliselt valitavad. See nõue peab silmas õppijate individuaalseid huve, arvestab nende eelteadmusi ja võimeid.

Tööülesannete vaba valikut võime teostada mitmesuguses ulatuses: 1) koostame ühe tööjuhatusete, näit. mõne kirjandusliku teose läbitöötamiseks, ja tähistame mõne tingmärgiga (ristike, ring) need ülesanded ja küsimused, mille lahendamine jäägu õpilasele valitavaks tööks; 2) koostame tööjuhatusete nii, et kõik üksikülesanded võiksid olla valitavad, ja määrame miinimumi vaid ülesannete arvu suhtes; 3) koostame ühe ja sama teema kohta 2—3 tööjuhatusete, mis erinevad ulatuselt või raskuselt: kõrgema ettevalmistusega ja väiksemate eelteadmustega õppijad valiksid loomulikult kergemad tööjuhatused; 4) jätame vabaks tööjuhatusete valiku üldse. See on teostatav siis, kui teataval ainealal on küllaldane tagavara tööjuhatusi ja vajalikke töövahendeid nende täitmiseks.

Kõrgeim aste individuaalses töös oleks saavutatud viimase töökorraldusega. Vaatamata mitmesugustele raskendavaile momentidele koolitöös (näit. õppekavad) on sealgi võimalik

kasutada tööjuhataste vabavalikut, eriti vanemal astmel ja niisugustes õppeaines, nagu näit. kirjandus, maateadus, looduseõpetus. Vabaharidustöös ei võiks suuremaid raskusi olla, et tõsta individuaalne tööviis sellele kõrgemale astmele.

3. Tööjuhatused piirdugu olulisemaga antud teemas ja aines, et 1) vältida liigset aja- ja jõukulu pisiküsimuste harutamisel; 2) et arendada õppijais teadlikku, asjalikku suhtumist käsitledavasse küsimustesse ja 3) kindlustada püsivate põhiteadmuste omandamist. Oleks ekslik piüida tööülesannetega n. ö. välja õngitseda iga fakt või mõte aineist, sest põhiprobleemide lahendamisel haaratakse ka kõrvalised momendid, kuid need ei tarvitse jääda teadvusse sama selgusega kui esimesed.

4. Tööülesandeid olgu võimalikult mitmekesisel vormilt kui sisult, sest töövõtete mitmekesisus on püsiva huvi ja sellega ka tööõõdu eelduseks. Ei võiks piirduda tööülesannete esitamisel ainult küsimustega; lugemise ja kirjaliku kokkuvõtte kõrval peab kasutama ka kujutamist, skeemide ja ülevaatlikkude tabelite valmistamist ja teisigi töövõõtteid, müüdugi vastavalt aine laadile ja sisule. Töö mitmekesisuse võimalused on suuremad näit. maateaduses, looduseõpetuses, kuna ajaloo- ja kirjanduse-õpetuses on töövõtete valik rohkem piiratud.

5. Tööjuhatused vältigu liigset kirjutamist, mis väsitaks või koguni tüütaks õppijat. Selle nõude teostamiseks õngi tähtis võtta tööjuhatusse niisuguseid ülesandeid, mille täitmine ei vaja pikka kirjalikku vastust näit. skeemid, joonised, tabelid. Peale selle määrame osa ülesandeid ainult mõõtleamiseks, varustades ka neid sellekohase eristusmärgiga. Oppija iseseisvas töõs arutab niisuguseid küsimusi mõõttes, piüüdes leida nendele vastust, mida ta võõiks ette kanda ja seletada pärastpoole, kui vastav teema tuleb õõhisele harutusele klassis (õõpingis).

6. Tööjuhatus arvestagu ka tema täitmiseks vajalikku aega; selleks varustame tööjuhataste märkusega aja kohta, mis võõiks ülesannete täitmiseks normaalselt kuluda. Raskem oleks koostada tööjuhatusi õõkka õõhe ja sama aja kohta (näit. 2 või 3 tundi), sest terõõvikulised teemad pole tavaliselt õõhesuguse ulatusega. Normaalse töõkestuse määramine on täõõhtis iseseisval töõtamisel, sest selle jäõõrgi harjub õõppija otstarbekalt korraldama oma töõd ja jaotama aega.

Tööjuhataste koostamine peaks olema õõpetaja (õõpingutejuhi) õõlesandeks, sest ainult sel tingimusel oleksid nad kõõige paremini kohandatud tegelikele oludele. Et aga see töõ nii sisult kui välõõselt (paljundamine!) on õõige tülõõkas, võõiks leppida asjatundlikult koostatud, trõõkitud tööjuhatasteõõga, mida tarbekorral võõiks oludekohaselt muuta. Arvaksin, et senised õõpingide kavvad tulekski õõmber korraldada tööjuhatasteõõks individuaalse töõviisi põõhimõõttel.

Niisugused on tööjuhataste metoodika alused; edaspidi toome näiteidki tööjuhatasteõõst õõpingide töõõks.

Lõõpuks olgu selgitatud individuaalse ja õõhise- töõ suhteid vabaharidustöõs. õõpingides võõiks suurem osa aega (kuni 75%) jätta individuaalseks töõõks; õõlejäänud aeg kulub õõhise- teõõks kokkuvõõteteks ja nende küõõsimuste aru- tuseks, mis tööjuhatasteõõs olid määõõratud „mõõtle- miseõõks.“ Et iga õõpingi liige on iseseisvalt esitatud küõõsimuste õõle mõõelnud, siõõs kujuneb õõhine arutus vääga elavaks ja mitmekõõllgseks, ja õõpingi juhil pole tarvis muud teha, kui juhtida mõõõttevõõldusi õõiges siõõhis, või täõõien- dada esitatud mõõõtteid omalt poolt, kui ta se- da peab tarvõõllikuks.

Kõõlke kolku võõttes võõiks arvata, et mood- sa kasvatusteõõaduse saavutised on rakenda- tavad ka vabaharidustöõs ja eriti individuaal- ne töõviisi viõõks siõõngi uutele teedele ja siõõh- tidele.

Rahvaülikool vabaharidustöö tegurina.

JAAN RUUS.

Tihti kuulduv kaebusi, et meil olevat seltskonnategelastest puudus, eriti maal. Võib isegi kuulda teatud etteheiteid vanema põlve poolt noorema kohta, kellel ei olevat küllalt kohusetunnet ega huvi aatelisteks tööks.

Maaseltside tegevust jälgides peab tõesti tunnistama, et seal tegelasteküllust ei ole, õieti sagedasti on märgata asjatundlikkude juhtide puudust.

Oleks siiski ekslik seletada tegelastepuudust noorsoo vähese osavõtuga seltskondlikust tööst. Säärast etteheidet ei ole noorsugu, kes ju innukalt töötab oma organisatsioonides, siiski ära teeninud.

Käesoleva aja seltsitegevust, kitsamas mõttes vabaharidustööd, lähemalt silmitsedes leiame nähtuse põhjuse sootu teisel — selle töö võrratus kasvamises nii ulatuslikult kui ka avalduse mitmekesisuse poolest.

Hariduslikke sihte taotlevate ühingute arv on omariikluse päevil tõusnud vähemalt neljakordseks, võrreldes veneajaga (1930. a. andmete järele*) oli meil nimetatud aastal 1385 säärast seltsi ja ühingu, ennesõjaaegne vastav arv võis tõusta kõige rohkem 300-ni), järelikult nõuavad nad ka neljakordset tegelaste arvu. Vanade seltsitegelaste arv on aga vabariigi päevil selle tõttu palju vähenenud, et suur hulk tegelasi, ja just asjatundlikumaid ning vilunumaid, seltsitegevusele selja pööras, siirdudes riigi- ja omavalitsuse teenistusesse.

Ei ole siis ime, et ilmnes seltsitegelaste puudus. Kuid tegelaste küsimus on muutunud viimasel ajal palju raskemaks veel selletõttu, et ühes seltside arvuga on kasvanud ülesannete rohkus ja mitmekesisus.

Kuna enne omariiklust pea kõik haridusliku ilmega seltsid, olgu hariduse-, karskuse- või lauluseltsid, teotsesid ainult pidude korraldamisega, mille kavast esines laul, näitemäng ja tants, on praeguseaja seltside ülesanded paisunud õige mitmekesisusteks ja sagedasti tegelastelt erilist ettevalmistust nõudvaks.

On ju nende töökavas peale endisest ajast

säilinud laulu- ja näitekunsti harrastamise kõneõhtute ja kursuste korraldamine, sport ja rahvatants, õpiringide tegevus, kodu-uurimistöö jne. — terve rida uusi ülesandeid, mis nõuavad tegelastelt endisega võrreldes sootu uusi võimeid, teadmisi ja oskusi.

Moodne seltsitegevus on muutunud juba nüüvärd mitmekesiseks ja keeruliseks, et see ilma teatava ettevalmistuseta vaevalt soovitava eduga areneb.

Vajadus oma ülesannetekohaselt ettevalmistatud seltsitegelaste järgi saab meile veel selgemaks, kui tuletagem meele, et meie senine vabaharidustöö on paratamata arenenud väliorganisatsioonide tahe all. See töö hakkab nüüd lõpule jõudma. Sellele peab järgnema sisemine süvendustöö.

Küsimuse lahendamist raskendab omalt poolt asjaolu, et vabaharidustöö kohtadel sünnib tasuta, igapäevase töö kõrval; sellepärast, kuigi kutsuda ellu vastavad koolid, oleks vähe lootust, et need leiaks küllaldaselt õpilasi. Teatavat abi võiks loota sellekohastest lühiajalistest kursustest, põhjalikumaks ettevalmistuseks oleks siiski pikemaajalist ettevalmistust vaja. Siin võibki vabaharidustööle tähtsast kaasabi pakkuda põhjamaa — tüübiline rahvaülikool.

Kuigi rahvaülikooli peaülesanne on küpsemäealise noorsoo harimine ja kasvatamine eluks üldse, ometi oma õppekava, tööviiside ja -korralduse poolest on ta küll kõige kohasemaks ettevalmistuskohaks tulevasele vabaharidustegelasele. See selgub kõige paremini rahvaülikooli töökava ja -korralduse lähemast silmitsenemisest. Olgu siin lühike ülevaade Eesti vanema rahvaülikooli kavast (Kunda. Virumaal).

Peale eriainet, põllu- ja kodumajanduse, aia- ja käsitöö, leidub kavast terve rida aineid, mille eesmärgiks on viia õpilast seosesse üldinimliku ja kodumaa kultuuriga, äratades huvi kultuurilise arengu ja selle tegelaste vastu. Siia kuuluvad: aja- ning kirjanduslugu, eetika, emakeel, rahvaluule, kodaniku- ja majandusteadus. Need ained on juba väga tarvilikud igale vabaharidustegelasele. Kuid edasi kuu-

*) Eesti 1920.—1930. a. arvuline ülevaade.

lub rahvaülikooli kavasse hulka õppeaineid, mis määratud otse seltsitegelastele: seltsitegevuse teooria, kõneharjutused, ühistegevus, raamatupidamine, peale selle korraldatakse lühiajalised näitekunsti- ja rahvatantsu kursused. Rahvaülikooli juures töötavad õpingid (4—5), antakse ka lühike teoreetiline ülevaade õpingide sihtidest ja töökavadeist. Rahvaülikooli traditsioonilised pühapäevaõhtused omavahelised koosviibimised osutuvad kohaseks eelpraktikaks tulevaste huvi- ja peoõhtute korraldamisele, sest siin harjutavad õpilased kavu koostama ja ettekannetega esinema.

Lõpuks olgu juhitud tähelepanu veel selle õppeasutuse ühiselule, kus õpetajad on liitunud õpilastega ühiseks pereks, milles valitseb vastastikune lugupidamine ja teineteisest arusaamine. Säärane kooselu ja kogu rahvaülikooli vaimne õhkkond on mõjuvaks seltskondliku kasvatuse teguriks.

Eelöeldust peaks olema selge, et rahvaülikoolid võivad anda vabaharidustööle tüsedaiaid tööjõude.

Seda on ammu ära tuntud rahvaülikooli kodumaa — skandinaavia riikides. Sadadena rändavad sügiseti mitmesuguste organisatsioonide stipendiaadid rahvaülikoolidesse. Sealsed organisatsioonid ei karda väljaminekuid selleks otstarbeks, sest nad teavad, et stipendiaadi tulevane töö organisatsioonis tasub selle mitmekordselt. Ja tõesti, vabaharidustöö kõrge tase kõigil põhjamaail tõestab seda kujukalt. Ei kiitle ju ilmaaegu taanlased, et tervelt 75% nende ühistegelastest on endised rahvaülikooli õpilased.

Tihe koostöö rahvaülikooli- ja vabaharidustöö liikumise vahel on mõlemale olnud kasuks. Võrreldes põhjamaadega on meil mõlemad liikumised noored, õieti omariikluse sünnitused.

Vastavalt noorusele on ka meie rahvaülikoolide arv veel väga vähene — kõigest kaks põhjamaa — tüübilist rahvaülikooli töötavad

käesoleval ajal Eestis (Kundas, Virumaa, ning Ravilas Harjumaal), kuna näit. Taanis on üle 60-ne rahvaülikooli, Soomes 52.

Eelöeldust järgneb, et meie ühistegelised ja hariduslikud ühingud peaksid hakkama tundma rahvaülikooli vastu palju suuremat huvi, kui seda olnud seni. Kõigepealt tuleks ainelist toetada olemasolevaid rahvaülikooli, et neil võimalus oleks oma tegevust laiendada (Virumaa rahvaülikool nõuaks hädapärast laendamist, kuid ainelise kitsikuse tõttu on see praegu võimatu). Kui enne jõudis üks ainus hariduseselts omal jõul kooli üleval pidada, mille kulud mitte vähemad ei olnud rahvaülikooli omadest, ei peaks kahe rahvaülikooli toetamine kogu maa seltsidel mitte käima üle jõu. Kuid kahe juures ei tohi meie jääda peatuma, meie rahvaülikoolide arv peaks mitte väga kauges tulevikus tõusma vähemalt 10-ni. Selleks tuleb kohe tööle hakata. Esimene samm oleks, et seltsid ja ühingud määraksid oma agaramatele liikmetele, kes soovi avaldavad rahvaülikoolis õppida, sellekohased stipendiumid. Kuue kuu eest (rahvaülikooli töö kestab 1. novembrist 1. maini) ei tõuseks kulu üle 100 krooni. Kuid arvatavasti leiduks soovijaid ka poole stipendiumiga. Mida rohkem noori rahvaülikoolist läbi käib, seda rohkem kasvab ka arusaamine koolist ja nõudmine selle järele, sest endised õpilased oma tööga on temale kõige paremaks soovitajaks. Juba praegusegi lühikese rahvaülikooli eluea juures, kus ta on suutnud välja lasta vaevalt pooltuhat õpilast, võib märgata, et neid seltskondlikus töös juba tõsiselt hinnatakse. Järgmine samm rahvaülikooli mõtte arendamiseks oleks erilise kapitali loomine Eesti Haridusliku juure, kust võiks anda rahvaülikoolis õppijatele laenu ja toetust uute rahvaülikoolide asutamiseks, kui praegused kitsaks jäävad. Kuid sellest ehk edaspidi pikemalt.

Toetades rahvaülikooli, toetab vabaharidustöö iseenmast.

VABAHARIDUSTÖÖ ROOTSIS.

NEEME RUUS.

Vabaharidustöö, eriti õpingide emamaaks peetakse Rootsit. Ja seda ka täie õigusega, sest mitte ühelgi teisel maal pole tegevuses suhteliselt nii palju rahvaulikoole ja õpinge kui siin. 1931./32. tegevusaastal töötas Rootsis 6614 õpingi üle 90.000 õpinglasega.

Värskeimad andmed kõnelevad järgmist: 1932./33. tegevusaastal oli suurimal Rootsi haridusliidul — ABF-il 5309 õpingi 77.002 liikmega ja karskusliidul NTO-l 697 õpingi 5334 liikmega. Nende andmete järele otsustades, arvestades ka õpinge Heatemplerite Ordu — IOGT ja Maanoorte Liidu JUF juures, teotses Rootsis mõõdunud õppeaastal umbes 8000 õpingi umbes 113.000 liikmega.

ABF-i õpingest töötasid 2249 linnades ja 3060 maal. Nimetatud 5309 õpingi pidasid tegevusaja kestel 84.324 õppekoosolekut.

Ja seda maal, kus rahvaarv on vaid viis korda suurem Eesti rahvaarvust (Rootsis on umbes 6 miljonit elanikku.) Kui nüüd sellele kõrvutada Eesti õpingide statistika — 100 õpingi 2040 üksikliikmega, siis peaks meie õpingide tegevus olema tosin kordi hoogsam, et võiksim suhteliseltki seista samal tasemel Rootsisga.

Kuid vaatamata omile vanule traditsioonile ja sellisele aktiivsele tegevusele, millisele võistlejat ei leidu kogu ilmas, ei ole rootsi vabaharidustöö veel jõudnud arendada mingit teoreetilist põhjendust, motiveeringut sellele tegevusele. Siin peavad rootslasedki võtma eeskujusid peamiselt Saksamaalt, kus ju alati iga sugune tegevus on rajatud hästi väljakujundatud teooriale, millele vääriilist aega omakorda pole olemas Rootsis. Kuna aega sakslased tihti upuvad detailidesse ja teooriate ebareaalsustesse, siis on olnud suureks eeskujuks ja kogemuste laenajaiks rootsi vabaharidustöö tegelastele Inglismaa ja P.-Am. Ühendriikide enamvähem praktilise elu teenistusse suunatud vabaharidustöö. Nende nelja riigi — Rootsi, Saksamaa, Inglismaa ja P.-Am. Ühendriikide — vabaharidustöö tegelaste vahel valit-

sebki tihe kontakt ja vastastikune kogemuste vahetamine.

Agaga, puudutades rootslaste tugeva teooria puudulikkust, ei taha ma sellega veel sugugi väita, nagu puuduks nende vabaharidustöös süsteem ja kavakindlus. Nende teooria asub nende praktilises tegevuses, sest siinseid vaatekohti on praktiseeritud juba aastakümnete kestel. Võin öelda, et neid on ka teoreetiliselt väljendatud, kuigi puuduvad kõhukad teoreetilised teosed, nagu neid oleme harjunud nägema sakslaste juures. Olen kohanud rootsi vabaharidustöö instruktoreid mitmeis eri maakonnas ja linnas ja kuulanud nende suusõnalist propagandat haridustöö kasuks, ja need loengud ja propagandakõned kujundavadki sealse vabaharidustöö teooria.

Meid, eestlasi, huvitab kahtlemata rootsi vabaharidustöö praktiline külg ja ma jätan meelega teoreetilise osa käsitlemise edaspidiseks.

ÕPINGIDE EESMÄRK.

„Õping on masside enesearendamise organisatsiooni vorm. See tahab anda elule kindlama sisu, ... olla noorsoo lõbukuultuuri juhtijaks... ja luua tervet elurõõmu” (Oscar Olsson: „Folkets studiebok”). Kui Saksa vabaharidustöös tehakse vahet juhtidekasvatamise (Führerbildung) ja masside kasvatamise (Massenbildung) vahel, siis rootsi vabaharidustöö toetub nende kahe kasvatusprintsiibi sünteesile. Just juhtijaskonna ja juhivate koostöö aitab kaasa kogu rahva vaimse taseme tõstmisele ja selleks ongi õpingi vorm parimaks vahendiks. Sellepärast ka initsiatiivõpingide asutamiseks ei tule kunagi üleriikliku organisatsiooni tsentrumist, vaid — asja-huvilisilt eneselt, maalt, nii siis neilt, kellel on tahet õppida.

Praegusaegse ühiskondliku elu areng on kiirem kui kunagi varem. Järjest muutuvad senini kaljukindlaina näinud vormid, järjest tuleb juure uusi eluavaldusi. Ka juba senised elunähted on küllalt keerulised neis orientee-

rumiseks. On ju, näiteks, vajaline tunda oma keelt põhjalikult, selleks, et seda tarvitada kõnes ja kirjas oma mõtete väljendamiseks. Valimisõigus nõuab igalt hääleõiguslikult riigivalitsemise vormide tundmaõppimist, et väljaskond ei tarvitseks olla vaid „rumal mass.“ Ilma põhjalikkude teadmisteta rahvamajanduses ei suudeta võtta seisukohta majanduslikes küsimusis.

Neid kõiki küsimusi saadakse käsitleda objektiivselt vaid õpinges, kus iga liige töötab kaasa, kasutades kõiki vastava küsimuse kohta leiduvaid materjale.

KUIDAS TÖÖTATAKSE ÕPINGIDES.

Kui ollakse leppinud kokku, mida hakatakse õppima, algavad õpingi töö ettevalmistused. Hoolikalt väljatöötatud head plaani peetakse õpingi tegevuse aluseks. Plaan koostatakse juba suvel järgmiseks talvehoajaks. Kantakse ette ja arutletakse läbi üldkoosolekul. Plaanis on nähtud ette õpingide ained, kursused, eriloengud eriteadlasilt, õpingijuhhi omavalitsuselt, riigilt, organisatsioonelt), ruumide küsimus j. m.

Õpingi tegevuse ajal hoolitsetakse eriliselt koosolekute kvalitatiivse külje eest. Juhtmõtteks siin on: parem vähem — kuid tuumakaid koosolekuid, kui palju, aga ettevalmistamataid. Sageli töötab sama õping sama küsimuse kallal neli kuni viis aastat, sest rootslased ei kiirusta millalgi mingi aine juures töötades, vaid töötavad selle põhjalikult läbi.

Õppimisvormina kasutatakse n. n. referaat- ja kursusmeetodit. Sääljures kasutatakse täpselt väljatöötatud õpingikavu õppejuhisenä, milliseid leidub paljude eriainetete kohta. Muidugi ei peeta alati pedantlikult kinni igast kava detailist.

Veel leidub mõningais kohis, kaugemais metsatagusesis ja mägedevahelistes küldes ka n. n. lugemisringe, millised ju aastat kümme tagasi olid domineerivaiks Rootsis. Neis lugemisringes töötati kindlama kavata, osteti ühiselt raamatuid, loeti neid ühiselt, käidi korrapäraselt koos ja lõbutseti lugemise vaheaajul. Nüüd on selline õpingivorm juba iganemas.

Praegu domineeriv referaat- ja kursusmeetod on tarvitusel pea kõigi maade õpinges: igal õpingi koosolekul on üks õpinglasist referendiks, kusjuures aga vankumatuks nõudeks on, et referendeks peavad vaheldumisi oleme kõik õpinglased, ja pealeselle peab iga õpinglane aine läbi töötama, s. o. end põhjalikult ette valmistama igaks koosolekuks. Sageli esineb igal koosolekul oponent. Muidugi on referaadile järgneval diskussioonil suurim tähtsus kogu ringi tegevuses, kuna just siin avaldub iga liikme enda oskus.

Viimasel aastail on väga levinud kirjalikkude õpingute tarvitamine õpinges. Selliselt õppides saab iga õpinglane õppekirja ja vastab seal leiduvale küsimusile. Kõigi õpinglaste vastused arutletakse läbi ringi koosolekul, kus siis koostatakse ühine vastus. Kui aga arvamused vastuse suhtes on nii erinevad, et vaidlus ei aita leida kokkulepet, jäetakse vastamine õpetaja s. o. instituudi hooleks. See tööviis on leidnud väga head tunnustamist. Kooperatiivide Liidu korrespondents-instituudil, mis korraldab kirjalikke õpinguid, on olnud viimase kümne aasta kestel 36.000 õppijat, neist 20.000 õpinges.

ÕPINGID ERITEADLASTEGA.

Suuremais tsentru-meis kasutatakse väga sageli pädevate eriteadlaste oskusi. Neis õpinges on sissejuhatajais referendeks alati ainult hästi küsimust tundja eriteadlane, kes õpinglasile annab igaks järgmiseks koosolekuks rea küsimusi, probleeme lahendamiseks. Järgmisel koosolekul töötatakse ilma eriteadlastest referendit, lahendades üldiselt lahendamiseks antud probleeme. Ja hiljem, kahe nädala pärast kontrollib referent, kuidas on probleemid lahendatud. Raskemate ja komplitseeritumate ainetete puhul, nagu rahvamajandus, ühiskonnateadus j. m., on selline õppeviis andnud ülihääde tulemusi, kuna siin on viimse võimaluseni kasutatud ära eriteadlaste oskused, ja ka on rakenduse leidnud õpinglaste isetegevus.

Et siinse vabaharidustöö sihiks on juhtida noorsoo kui ka kogu rahva lõbukultuuri avaldusi, siis on siin ka õpingide tegevusel suur tähtsus. Õpinge peetakse nende

rohkuse ja mitmekesisuse tõttu parimaks käudse karskustöö vahendiks, seepärast ka võimaldatakse õpinges igasuguste ainete õppimist, et igati võiks vabaharidustöösse rakendada oma tegevustahte ja noorsugu oma ülevoolava energia. Kuna tahetakse rahuldada kõiki ja muuta õpinguid kõigile vastuvõetavaiks, siis pannakse väga suurt rõhku rootsi õpinges

aine aktualiseerimisele.

Ringi töö peab olema elav, kõik peab olesees tänapäeva eluga. Selle tõttu on raamatute kõrval leidnud rakendamist õpingute teenistusse ka ajaleht. Statistilisi andmeid, teateid uute vaatekohtade üle kui ka põhjalikumaid küsimusi leidub ajalehis tihti enam kui raamatuis. Ajakirjandus paralleelselt kirjandusega on siinses vabaharidustöös materjalide allikaks.

ÕPINGUTE RUUMID.

Õpingute ruumid on Rootsis eeskujulised. Võetakse alati arvesse, et ümbrus mõjub määratult palju kaasa õpingute edule. Siinsed õpingute ruumid on piinlikult puhtad, laud on kaetud linaga, aknal leidub rohkesti lilli ja seinal maal, tabelleid ja kaunistusi, isegi kaugemates maakohtades, mägedevahelistes kohtades, olid õpingute ruumid eeskujuliselt korralikud. Sageli ei oldudki pillav ega luksuslik, kuid ometi olid sealsed õpperuumid kodused. Rohkesti valgust, sest valgusega ei oldud kitsi, raamatukapid polnud kunagi kinnised, vaid alati klaasustega. Rootslased eelistavad lahtiid riuleid kinnistele raamatukappidele. On

endastmõistetav, et huvitavat, värskendavat koosolekut meeldivas ruumis oodatakse alati huviga.

MIDA ÕPITAKSE ROOTSIS?

Aktuaalsed päevaküsimused poliitilise ja majandusliku elu alalt puudutavad ju kõiki kodanikke ja selletõttu on ka endastmõistetav, et neile pühendatakse ka rootsi õpinges suurimat tähelepanu. Nii õpiti rahvamajandust, ühiskonnateadust, kodanikuteadust j. t. sellelaadseid aineid kokku 47% õpingis. Üldhariduslikke aineid: ilukirjandust, võõrkeeli, ajalugu, maadeteadust, loodusteadust, kõneoskust j. m. õpiti 32% õpinges, kuna ülejäänud 21% õppisid praktilisi aineid, nagu raamatupidamist, naiskäsitööd j. m. On huvitav jälgida, et eriainete õppimine, eriti aga humanitaarteaduste omandamine, huvitab järjest vähemaid ringkondi. Nii õpiti paljude aastate kestel kõige rohkem ilukirjandust, kuid nüüd on langenud ilukirjandus viiendale kohale! Ja ajalugu õpiti mõõdunud talvel ainult 21 õpingis (varemil aastail üle 50!) Nende asemel kergivad esikohtadele aktuaalsed päevaprobleemid, kogu ühiskondlikku elu haaravad küsimused, ühiskonnateadus, rahvamajandus, majanduslikud küsimused j. t.

Vabaharidustöö Rootsis on muutunud mõjuvaks kultuurifaktoriks rahvahariduse tõstmisel, mis ühtlasi viib järele rahva üldharidusliku taseme kiiresti arenevaile eluavalduisile, ja õpingid on sealse vabaharidustöö parimaks vormiks.

AUGUST MÄLGU KOMÖÖDIA:

„VAESEMEHE UTUTALL“

Lavastuslikke ääremärkmeid.

A. Särev.

Mis lubab eriti soovitada August Mälgu „Vaesemehe ututalle“ väikelavadele? Vastuse sellele küsimusele saime Ed. Hubelilt juba läinud aasta augustikuu „Loomingus“. Arvustades Haridusliidu võistlusnäidendeid, lausub seal meie lugupeetud kirjanik ja arvustaja „Vaesemehe ututallest“ umbes järgmist: „Vae-

semehe ututall“ on tervikuline, küps komöödia. Siin ei minda lahendama maaelu põlevaid probleeme, ei aeta sihte ega raiuta radasid, vaid vaadeldakse kõike mikumärdilise huumoriga, vesteldakse päevakurjusist ja ajahädadest kerge vaimukusega, näidatakse maainimesi ja koolitatud linlasi koomilistes suhe-

tes ja seisundites ning lahendatakse lõppeks kõik lepliklõbusalt." Komöödia sõnastusest ütleb Ed. Hubel: „Huviav on dialoog, diskreetsem kui Mikumärdis, sisaldav rohkesti arvustavaid ääremärkusi aja ja olude kohta." Kui neile Ed. Hubeli arvamistele nüüd veel arvutame juure, et ka „Vaesemehe ututalle" tegelased kõigi oma vooruste ja pahedega on kujutatud küllalt tagasihoidlikult ja parajuse mõõdukes, ja tegutsevad loomulikult ning usutavalt, siis olemegi märkinud peaaegu kõik „Vaesemehe ututalle" voorused. Ja kuigi neid voorusi saame võtta suhteliselt, siiski jääb „Vaesemehe ututall" teoseks, mis meie ajakaja-komöödiate peres pärib esimesi kohti.

„Vaesemehe ututalle" võtmisel mängukavva peab kõigepealt pidama silmas, et see komöödia, nagu kõik päeva- ja ajakaja näidendid, kipub kolektiivsti vananema. Peab pidama meeles, et kõik need vestlused päevakurjusist ja ajahädadest, kõik need arvustavad märkused aja ja olude kohta, mida autor toonud tükile tubliks võrtsiks, on publiku silmis vääruslikud vaid seni, kui päevaprobleemid on niisugused. Päevamurede muutumisega nad vananevad, nende aktuaalsus saab nulliks ja ajanähte arvel tehtud nali ei olegi enam nali. Kui näiteks Kivimäe peremees tahab naabrilt või sulaselt laenata raha ja „ikka kullaalusel", siis läinud sügisel publik sellest võlakindlustust usku, kuid tänavu, kui „kullaklausel" tühistatud, ta seda enam ei usu. Kivimäe peremehe jutt „kullaalusel" rahalaenamisest võib nüüd mõjuda koguni selles suunas, nagu tahaks laenaja võlausaldajaid vedada sisse heas usus, et viimased ehk ei tea, et „kullaklausel" tühistatud. Või võtame sellegi: teoses räägitakse kogu aeg, et või ja liha hinnad langevad robinal, aga nüüd need ju just tõusevad! — Ja nii võib sellest näidendist leida palju sarnast...

Tekib muidugi küsimus, kuidas siis nüüd toimida nende naljadega, mis pole enam naljad, ja nende pistetega, mis pole enam pisted? Minu arvates publikut nendega enam „õrritada" ei maksa (nende mõju on null, või nad mõjuvad hoopis vales suunas) ja kõik sellised kohad tuleksid teoses kas muuta või välja jätta. Esimest teha on muidugi raskem ja teist kergem. Aga esimesega võib endise nalja või

piste asemele uue leida, teisega aga läheb see koht lihtsalt kaduma. Ja ei tohiks sellepärast vist autorilgi midagi olla selle vastu, kui näiteks Kivimäe peremees püüaks laenata raha mitte enam „kullaalusel" vaid rukki kilogrammi või mõne muu aine kindlustusel jne. Muidugi peab panema tähele, et kõik sellised parandused oleksid teosega kooskõlas, ja peab eriti pidama meeles, et parem on siiski mõnest iganenud naljast või torkest mahakriiputamisega loobuda, kui seda asetada sobimatu, liiga mageda või jälle liiga krõbeda ütlusega. Parandusi ja lisandusi tehku need, kes suudavad, kes pole enese võimetele kindlad, püüdku ajada läbi kärpimistega. Muidugi kõige õigem oleks, kui autor ise oma teose päevaprobleemide kohaselt kohendaks ümber. Aga vaevalt autor seda vaeva tahab näha ja lõppeks pole sellel ehk tõesti mõtetki, päevamured ja ajakursid ju muutuvad jälle, see mis täna on värske, on homme vana ja kiiresti vananeda — see on juba kõigi päevakaja ja ajanäidendite saatus!

„Vaesemehe ututalle" lavastamisel peaks lavastaja ja näitejuht jääma võimalikult mõõduka küla-realismis piiresse ja tegelasigi tuleks kutsuda vähem „mängu tegema", kui just puhtsüdamiselt ja ehtsalt rühkima neid radu, mis autorilt määratud. Lihtsa komikarealismis ja diskreetusega on „Vaesemehe ututalle" lavastused seni näidanud kõige paremaid tagajärgi. Ja seda maksab pidada meeles, kuigi sellega ei ole veel öeldud, et seda näidendit ei saa lavastada ka hoopis teisiti.

Mis puutub „Vaesemehe ututalle" tegelastesse, siis, nagu eelpool juba öeldud, autor on andnud nad küllalt usutavate ja loomulikudena. Nende iseloomuomadusi leiame vajalikul määral tekstist ja autorilt nähtud piirres ei ole meil neid kujutada just raske. Keerulisem kõigist on muidugi Oina-tüüp ja seda just järsu „ümbersündimise" tõttu logard-üliõpilasest suureks „tööõviks". See määratu psühholoogiline pööre selle tegelase hingelus vajab igatahes väga suurt osavust, et seda usutavalt edasi anda. Aga autor on siin jätnud ka taganemisetee. Kui Elts ütleb: „Siina vahest teed seda jonnist, et näidata...", siis vastab Oinas: „No sõna vähemalt ma jaksan pidada. Olgu siin jonnid või mis...".

Ja siit võime asuda seisukohale, et meil ei maksagi Oina Saulusest Pauluseks saamist nii väga ehtsalt võtta, jätame teose ideelise külje lahtiseks ja nii pääseb Oinaski karilt, kus autori vaim ei paku tegelasele mitte just väga kindlat tuge. Samuti ei maksa ka Irme ütlust, et läheb „Põllule! Adra taha!” just ehtsalt võtta. Kui tegelane ütleb seda südametäie ning vihaga, ja meile jääb tundmus, et võib olla saab sellest kergemeelsusse uppunud talutütrest nüüd tõesti Kivimäele korralik perenaine, aga võib olla ei saa ka mitte ja sõnad jäävad vaid sõnadeks, siis igatahes see tegelane jääb meile hoopis usutavamaks. Teose ideelise külje lahtiseks jätmisega ei kaota see näidend igatahes midagi. Lavaehituselt on „Vaesemehe ututall” vä-

henõudlik. Autor on näinud kaks mängupaika: Kivimäe talu õu ja sama talu peretuba. Teise vaatuse on autor viinud tuppa nähtavasti põhjusel, et selle vaatuse kestes õues peab sadama vihma. Aga vihmasadu vaatuse kestes pole sugugi oluline ja sellepärast võib ka teise vaatuse väga hästi toast tuua välja ja mängida õue-dekoratsioonis. Mõned lihtsamad kärped ja muudatused tekstis võimaldavad seda täielikult. Muidugi on iseasi, kui näitelava tehniline seadeldis võimaldab demonstreerida ka vihmasadu, siis võib ka vaatuse keskel tulla vihma ja mängu saab lasta areneda aida räästa all ja rõdul. Teise vaatuse õue toomisega on aga ka soovitatav Tiidu magamise koht toast ära tuua — kas aida lakka või pööningule. See annab lavastajale häid

Maske E. Haridusliidu näojumestajate kursustelt

19.—22. juunil s. a. Tallinnas.

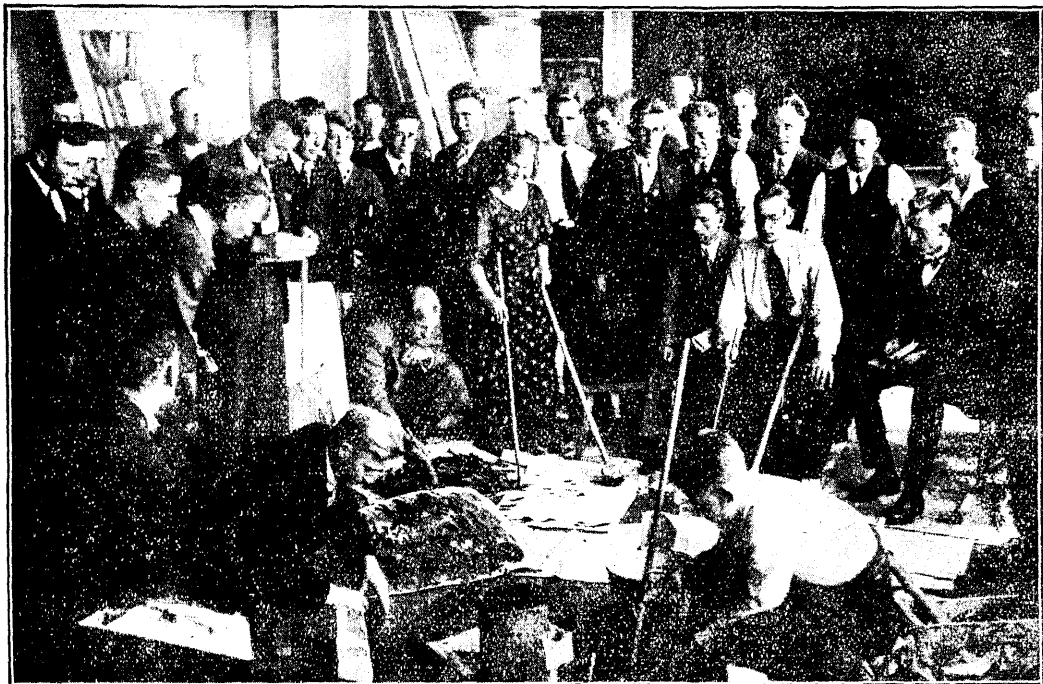
Kursustest võttis osa 31 maanäitejuhti. Kursusi juhatas Hugo Laur. Lektoritena esinesid H. Laur, V. Sooserv, F. Pettai ja H. Vaks.

võimalusi Tiitu aegajalt lasta kõnelda kas siis laka- või pööningu luugist.

„Vaesemehe ututalle” esimese ja teise vaatuse algmonoloogid on võrdlemisi lihtne muuta dialoogideks, samuti saab ka teose keskel

kerge vaevaga teatud tegelastele määratud pikemaid tekste jagada teiste osalistega, ja nii muuta näidendi sõnalist osa veelgi elavamaks. Näitejuhid ja lavastajad, kes suudavad sellega hakkama saada, tegutsegu julgesti.

Tööhetk väikelavade dekoraatorite kursustel.

Kursus peeti E. Haridusliidu korraldusel 27.—29. juunini s. a. Osavõtjaid 60. Lektoritena esinesid M. Pärt, J. Kõrre, H. Vaks ja F. Pettai.

AIDA
Petrooleumi
**HÖÖG
LAMPID**
M. URBANI & KO
TALLINN, RATASKAEEVU 22

EESTI HARIDUSLIIT

Tallinn, S. Roosikrantsi 12, tel. 452-02

Õpiringide laenukogu
Valguspiltide laenukogu
Õpiringide töökavad
Seltside ja ühingute kodukorrad
ja põhikirjad

Igasugune nõuanne seltside tegelasile vabaharidustöö asjus.

KIRJANDUSLIK RINGVAADE

Eesti rahva ajalugu.

I köide (1—5 vihk).

Toimetanud J. Libe, A. Oinas, H. Sepp, I. Vasar. Kirjastanud k/ü „Loodus“, Tartu, 1932—1933. Hind ä kr. 1.50 vihk.

Kõige paremini õpime end tundma oma rahva minevikku jälgides. Soodus juhus selleks on tutvuda „Looduse“ kirjastatud „Eesti rahva ajaloo“ga, millest seni on ilmunud esimene köide (lk. 1—594). Siin kuuleme Juhan Libe'ga sulest eesti rahva tõulisest kuuluvusest ja arvatast algkõudest, rännakutest praeguste asukohtadeni ja asustuse üldpildist muiste, ühiskondlikust korraldusest ja majanduselust. Oskaar Loooris temale omase teravmeelsusega analüüsib eesti rahva usundit ja vaimulaadi. Sakslaste tungist itta, eestlaste kristianiseerimisest ja sellega ühes muistest vabadussõjast jutustab väleda sulega mag. Juhan Libe, lõpetades eestlaste poliitilise vabaduse kokkuvõttega ja ühiskondlik-majanduslike olude kujunemisega orduajal. Vana-Liivimaa seesmist võimusuhte kujunemisse pärast jüriöö mässu 1343, eestlaste ühiskondlikku liigestusse orduaja lõpul, mõisade ja teoorjuse tekkimisse, sunniraisuse ja pärisõlve probleemidesse heidab ennenägematut valgust ettevaatlik dr. Juhan Vasar. Eesti rahva vanemaid õiguse allikaid ja kohtukorraldust muiste uurib asjalikult ja erapooletult prof. Jüri Uluots. Eestimaa linnu ja kaubandust vaatleb dr. Hendrik Sepp. Usuteaduse prof. Olaf Sild konkreetselt ja selgelt käsitleb katoliku kiriku korraldust, usuelu ja eestlaste suhtumist katoliku kirikusse. Lõpeb „Eesti rahva ajaloo“ I köide peafikiga kujutavast kunstist (ehituskunst, skulptuur, maalikunst jne) eriteadlase Alfred Vaga sulest.

Teksti selgitavad rikkalikult valitud ja hästi õnnestunud pildid ja kaardid.

V. Orav.

H. G. Wells — Elu ja inimese põlvnemine.

Tõlkinud V. Lao. „Elav Teadus“ nr. 15. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, Tartus 1933. a. Lhk. 1—112, piltide ja tabelitega. Hind 1 kr.

Inimene ei rahuldu ükski enda tundmaõppega olevikus, vaid kõikidel aegadel on ta rahutu otsijana tunginud kõige sügavamatesse elu saladustesse ja neid ühel või teisel viisil käsitanud. Alati on inimhinge huvitanud elu tekkimise ja inimese põlvnemise probleemid siin maailmal. Teaduse viimaseid sõnu maakeras ajaloo ja elu arenemiskäigust maapinnal kuulame inglise kirjaniku H. G. Wells'i

üldmainitud teosest, mis eesti keelde tõlgitud V. Lao poolt, prof. J. Piiper'i redigeerimisel.

Raamatu huvitava ja ühtlasi teadusliku sisu eest vastutab juba H. G. Wells'i nimi. Kuna ka tõlge on korralik ja täppis, moodsas ja sooravas keeles, siis peab soojalt soovutama käesolevat raamatut igale teadusehinnulisele lugejale.

V. Orav.

Friedebert Tuglas — Eesti Kirjameeste Selts.

Tegevusolud. Tegelased. Tegevus. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, Tartus 1932. Lhk. 1—336.

Peatikk uusimast Eesti kultuurajaloost on Fr. Tuglase meisterliku sulega kirjutatud „Eesti Kirjameeste Selts“. Kuuleme siin EKS sünnivaludest ja -rõõmudest, lootusrikkalt alanud hoogsast ja elevusrikkast tegevusest, eesti iseloomu haigusbatsilli — joni — sissepugemisest EKMS-i ja sellest tekkinud lahkhelidest, EKMS-i armetust hääbumisest ja traagilisest surmast ning uue seltsi asutamise katseist...

Fr. Tuglase põhjalik uurimus eesti ärkamis-aegsest ühisüritusest „Eesti Kirjameeste Seltsist“ on seda enam tähelepanuväärne, et viimases (s. o. EKMS-ist) seni puudusid lühikesedki usaldatavad kokkuvõtted. Teoses on toodud rida uusi põhitendatud seisukohti ärkamis-aegsest ühiskondlik-poliitilistest probleemidest. Rikkalikult kogutud allikained on korrektselt kasutatud ja hoolikalt läbi töötatud kiipseks sünteesiks.

Kes soovib tundma õppida eesti ühiskonna arenemist 19. sajandi II poolel, ei pääse mööda Fr. Tuglase põhjapanevast uurimusest „Eesti Kirjameeste Selts“.

V. Orav.

Artur Sommer — Ülim usk.

Õpperaamat ja lugemik keskkooli V klassile. Tallinn, 1933. a. 218 lhk. 1 kaardi ja 27 pildiga tekstis.

Nagu selgub pealkirjast, on see raamat määratud peamiselt õpperaamatuks keskkooli õpilastele. Tutvumine raamatu sisuga aga tõendab, et selle lugejaskond ei tarvitse kaugeltki piirduda ainult kooliõpilastega, vaid see tohiks pakkuda küllaldast huvi laiemaski ringkonnas, eriti sellele osale enesearendajate perest väljaspool kooli, kes tunneb huvi filosoofiliste ja maailmavaatelistest küsimuste vastu. Seda enam, et sellesuuline omakeelne kirjandus on meil veel äärmiselt kehv. Armetult kehv eriti selles osas, kus kõik eeldused — ajaloolised, vaimlised ja majanduslikud — to-

fiksid lubada hoopis teissugust olukorda, niimetlev usulist maailmavaadet teaduslikult käsitleva kirjanduse osas.

A. Sommeri „Ülim usk“ sisaldab kõigepealt lühikese, kuid tabavalt sõnastatud läbilõike usundite ajaloo, alates primitiivsete rafivaste usundeist ja lõpetades ristiusuga. Sellele järgneb süstemaatiline usu- ja kõlbluseõpetus, milles leiavad üksikasjalisema käsit-

luse tähtsaimad ristiusu dogmaatikkasse kuuluvad küsimused, vaadeldakse usu ja teaduse, usu ja isiksuse, usu ja ühiskonna ning usu ja kõlbluse vahekorda jne. Teose käsitlusviis on napisõnaline, kuid seejuures ometi haruldaselt selgepiiriline ja kujukas, keel uudne ja nõrke. Hea paber ja hästi õnnestunud pildid teevad raamatu meeldivaks ka väliselt. Jaaro.

VABAHARIDUSTÖÖ KROONIKA

Õpingid möödunud tegevusaastal.

Eesti Haridusliit pühendas möödunud tegevusaastal (1932./33.) erilist tähelepanu vabaharidustöö organiseerimisele ja korraldamisele peaaesjalikult õpingide kaudu. Õpingimõtte propageerimiseks ja elustamiseks korraldati 1932. a. sügisel Tallinnas esim. õpingijuhtide kursus üle 125 osavõtjaga. Peale selle peeti Haridusliidu tegelasilt 7 vastavasisulist referaati õpetajate-päevadel ning suvekursustel ja Harju- ja Virumaa rahvaülikoolis; liidu lektor korraldas üle maa 65 propa ganda-kõneõhntu õpingide ainel. Ringhäälingus anti edasi 12 eeskju-koosolekut majandusteaduse õpingi töö näitena.

Tegevusaasta vältel rakendati tegevusse 100 õpingi. Neist asuvad: Harjumaal — 29, Saaremaal — 23, Läänemaal — 13, Tartumaal — 13, Virumaal — 8, Järvamaal — 6, Pärnumaal — 4, Võrumaal — 2, Viljandimaal — 1 ja Valgamaal — 1. Teotsevaist õpingidest asus koolide juures 14 ja seltside juures 86, enamasti õpetajate juhtimisel. Enamik õpingest olid üldkõikumislikud, käsitades tegevusaasta vältel mitmeid ainealu. Õpinges käsitleti järgnevaid aineid: ilukirjandus — 21, kodanikuõpetus — 20, seltskondlik kasvatus — 13, põllumajandus — 12, aiaandus ja mesindus — 11, kasvatus-küsimused — 5, endaarendamine — 4, lavakunst — 3, majandusteadus — 3, loodusteadus — 3, laul ja muusika — 3, sport — 3, kodumajandus — 3, matemaatika — 3, tervishoid — 3, võõrkeeled — 2, käsitöö — 2, usundid — 2, tefnika — 1, kodukaunistus — 1, kosmograafia — 1, kirjandus — 1, raamatukogundus — 1, maateadus — 1 õpingis.

Õpikoosolekuid pidasid: rahvamajades 20% õpingest, koolimajades — 57%, liikmete erakorteris — 21% ja vallamajades — 2%. Ruumide kasutamine oli enamasti tasuta (98%).

Õpingijuhtide kutseline koostis oli järgmine: õpetajaid — 46%, põllupidajaid ja põllutöölisi — 43%, mitmesuguseilt muilt elukutseilt — 11%. Töö alul — sügisel — oli 50 õpingil kokku 966 liiget, s. o. 19,3 liiget

ringi kohta; kevadel — töö lõpul — oli andmeid samuti 50 õpingist (s. o. 50%), kelle liikmete arv kokku oli 1020, s. o. 20,4 liiget ringi kohta. Seda keskmist aluseks võttes võib järeldada, et 100 õpingil oli üle 2000 üksikliikme. Liikmete arv õpinges kõikus 6 ja 45 vahel.

Protsentuaalne pilt õpingide liikmete arvust oli järgmine:

5—10 liikmega	—	15%	õpingi,
10—25	—	60%	—
26—45	—	25%	—

Seega 75% õpingest enam-vähem normaal-se liikmete arvuga.

Õpikoosolekuid peeti 840 ehk 12 koosolekut õpingi kohta (kokkuvõtte tegemisel oli andmeid 70 õpingilt.) Nii tuleks 100 õpingi kohta umbes 1200 õpikoosolekut. Osavõtt igast õpikoosolekust oli keskmiselt 20 inimest.

Õpinge konsulteeriti E. H.-liidu poolt a) suuliselt — 37, b) kirjalikult — 17 juhul.

Tegevusaasta jooksul soetati õpingide jaoks 1690 raamatut, neist 775 ostu ja 915 annetamise teel. Kasutamiseks laenati tegevusaastal 70 õpingile 991 raamatut.

Õpingide kavu koostati 17 ainele.

Soome üleriiklikud õpingi-päevad Iyvaskyläs.

Tänavused Soome üldised õpingide suvipäevad toimusid Jyvaskyläs 4—6 juulini. Päevadest võtsid osa eri haridusorganisatsioonide õpingitöö juhid, õpingide juhid ja õpingide liikmeid üle Soome — kokku 246 isikut. Koosolekud peeti Jyvaskylä rahvamaja kaunisti ehitud saalis.

Kavas oli dr. Heikki Varikse kaeks loengut rahvusliku ärkamise kavades, toimetaja Alma Lindelli referaati õpingidest moraalse kasvatustöö vahendina ja mag. Helli Suomise referaati õpingidest ja näitekunsti harrastusist. Esimene tööpäev lõppes tutvumisõhtuga.

Teisel päeval toimetaja Kustaa Loikka käsitatas mängude osa õpingitöös ja toimetaja Vihtori Karpio alustas keskustelu kirjanduse tähtsusest kultuurelus. Hiljem dr. Viljo Hy-

tõnen pidas kaks loengut ainel: juhtivad aated Soome 19. sajandi ajaloos ja mag. Helle Cannella käsitas küsimust, kuidas õpingid arendavad raamatukogutarvitajaid.

Kolmanda päeva kaavas oli esiteks dr. Hamari Havu kaks loengut Teuvo Pakkalast ja prof. K. S. Laurila esitis suusõnalisest esinemisokusest. Lõpuks mag. Onni Talvanen kõneles loengute ühendamise võimalusest õpingitõõga. Õpingipäevad lõppesid peoga. Vahepeal korraldati osavõtjatele rännakuid huvitavamaisse paikadesse. Nii innustatakse Soomes õpingilasi jätkama tegevust suurema soojusega ja huviga. Osavõtja.

Õpingijuhtide kursusel Rootsis.

Rootsi üleriiklikud õpingijuhtide kursused korraldatakse igal suvel Kesk-Rootsis, Brunnsvikis rahvapäikooli ruumes. Kursused on kahe-nädalised, iga kursus käsitleb ainult ühte ala. Nii olid möödunud suvel Brunnsvikis õpingijuhtide kursused rahvamajanduse-, ilu-kirjanduse-, ajaloo, rahvusvaheliste probleemide-, psühholoogia-, sotsiaal seadusandluse-, j. t. küsimusi käsitlevate õpinguide juhtidele. Selliseid kursusi on suve kestel 13, kusjuures alati 3 kursust töötavad samal ajal. Nii võib iga õpingi juht võtta osa ainult ühest spetsiaalkursusest. Üldised loengud õpinguide juhtimisest, selle teooriast, loengute korraldamisest, raamatukogundusest, ja muust vabaharidusest peeti kõigile kolmele kursusele korraga.

Nende ridade kirjutaja viibis Brunnsvikis 16.—30. juulini, võttes osa rahvusvaheliste küsimuste õpingi juhtide kursusest, kus juhatajaks oli Genfis, Rahvasteliidu juures töötav rootslane Sven Backlund. Ajaloolise osa juhina esines tuntud ajaloolane dr. Berg, õpinguide juhtimise teooriast ning praktilisest ja vabaharidusest küsimustest kõneles Gunnar Hirman, kuna rahvamajanduslikku osa juhitas norralane dr. Sömmé. Korralisi loenguid peeti ainult 4 tundi päevas, kuid peagu igal õhtul oli üldloengute saalis mingi erilise referaat kas vabaharidusest või muist aktuaalseist küsimustest tuntuimait ja nimekamaill haridustegelasiit.

Kõigile rootslasist osavõtjatele tasus sõidukulud Rootsi haridusministeeriumi koolivõlitisus, seejuures on aga igast kursusest osavõtjate arv piiratud 30-ga. Käesoleva aasta suvel viibis neil kursusel kokku umbes 300 õpingijuhti.

Kursuslasele korraldatakse korraldajate poolt ülespidamine ja korter (igale kahele kursuselasele eraldi tuba). Tavaliselt saavad kursuselased hariduslikeil organisatsioonelt kui ka omavalitsusilt 60—100 krooni suuruseid stipendiume ülespidamiskulude tasumiseks. Seejuures on nõudeks, et iga kursuselane on kohustatud järgmisel talvel juhutama omas kodukohas vä-

hemalt ühe õpingi selles küsimuses, mida ta Brunnsvikis õppis. Neeme Ruus.

Kirjandusnädal Soomes.

Soome suuremate hariduslikeilude organisatsioonide ettevõtte peetakse 8.—15. oktoobril s. a. kogu Soomemaal kirjanduslikeilku nädalat. Kirjandusnädala sellekordseks ülesandeks on selgitada laste- ja noorsookirjanduse tähtsust ja kaasa aidata tähendatud kirjandus-toodete levitamisele. Kuna 10. oktoobril on soome suurima kirjaniku Aleksis Kivi sünnipäev, on vastavad pidustused seatud ühendusse kirjandusnädala kavatsuste ja ettevõtetega.

Riiklikud toetused õpinguidele Soomes.

Riigi eelarve korras õpinguidele määratud toetussummadest 1933. a. anti Suomen Luentotoimisto (Soome loengute-keskkorralduse) juhtimisel olevale 924 õpingile 90.000 soome marka, s. o. keskmiselt 97 mrk. 40 penni igale õpingile. Samadest summadest said Työväen Sivistysliitto (Töõrahva Haridusliidu) 292 õpingi 41.902 mrk., s. o. 143 mrk. 50 p. keskmiselt igale õpingile.

Vabahariduse küsimused õpetajapäevadel.

Ühenduses muude kooliellu puutuvate küsimustega käsitleti Harjumaal õpetajapäevapäeval (16. sept. Tallinnas) ja Järvamaal õpetajapäeval (24. sept. Paides) ka vabaharidusest küsimusi. Vastava referaadiga esines E. Haridusliidu lektor Neeme Ruus, kes käsitles eriti isetegevuslike haridusest tähtsust ja õpetajaskonna ülesandeid sidepidamisel kooli ja koolilõpetanute vahel.

Mõlemal õpetajapäeval võeti nimetatud küsimuses elavalt sõna ja ühises mõtetevahetuses tervitati soojalt õpinguide propageerimise mõtet ja märgiti, et õpingi töövõtsid võimaldavad intensiivset haridustõõd ja laiemate hulkade aktiveerimist vabaharidusest. Samuti toonitati õpingi tähtsust sidepidamisel kooli ja koolilõpetanute vahel.

Lõpuks rõhutati ka asjaolu, et kui õpetajad peaksid loobuma seltskondlikust tõõst, siis see võib sündida küll mõningail ebaproduktiivseil aladel, kuid seda suuremat rõhku tuleks panna õpingi tõõ elustamisele, kuna ju siit võrsub uusi vabaharidusest tegelasi, kes edaspidi õpetajate seltskondlike tõõ koor-mat vähendavad.

Uusi dekoratsioone seltsidele.

E. Haridusliidu dekoraatorite, M. Perdi, J. Karelli ja R. Sepa poolt on septembrikuul valmistatud uusi dekoratsioone Laimjala hariduseltsile, Järvakandi Hariduseltsile ja UENU Rae osakonnale.

Eesti Haridusliidu teateid.

Mida sisaldab Haridusliidu õpingirindade laenuraamatukogu.

Laenukogu kasutamise tingimused.

Möödunud aastal läienes jällegi tunduvalt Haridusliidu juures moodustatud õpingirindade laenuraamatukogu. Kuna koostati hulk uusi õpingirindade töökvu (kogu arv praegu 21) tuli H-liidul neile vastavalt muretseda laenukokku juure uusi õpiraatamete komplekte ning suurenenud nõudmise tõttu täiendada juba olemasolevaid. Praegu ulatub laenukogus olevate raamatute koguväärtus üle 5000 kr. ning köidete arv üle 3000. Vastavalt kavadele, on raamatuid mitmesugustelt aladelt.

Haridusliidu laenukogu on kasutada kõigile õpingirindade ning kultuurhariduslikele organisatsioonidele järgmistel tingimustel:

I. Igale organisatsioonile laenatakse korraga kasutamiseks kuni kaks komplekti raamatuid.

II. Iga komplekt laenatakse välja kuni kolmeks kuuks. Kui sama raamatute komplekti peale teisi nõudmist ei ole, siis võib raamatute kasutamise tähtaega pikendada kuni kuue kuuni.

III. Raamatute laenaja kannab raamatute saatmisega ühenduses olevad kulud.

IV. Enne raamatute väljastamist maksab raamatuid soovija organisatsioon liidule tagatiseks 10 krooni komplekti eest. Koolide juures tegutsevaid õpingirindade raamatute kasutamise tingimused ühisel alusel E. Haridusliidu liikmeks olevate organisatsioonidega, kui ringi juht — õpetaja või koolijuhataja võtab vastutuse raamatute tagasisaatmise eest endale. Liidu liikmeile laenatakse raamatuid tagatiseta.

Raamatute laenajal laenamise tingimusi korratult täitnud organisatsioonidelt võib võtta kautsjoni kuni raamatute täie väärtuseni.

V. Laenamise tasu on ritteliikmeile 5 protsenti raamatute hinnast. Liidu liikreile laenatakse raamatuid tasuta.

VI. Kui laenaja tähtjaks raamatuid ära ei too, siis maksab ta trahvi iga komplekti pealt üle tähtjaja peetud nädala või selle algava osa eest 50 senti.

VII. Laenaja on kohustatud laenatud raamatuid hoidma puhtalt. Määritud või rikutud raamatu eest võetakse tasu, mis suuremate rikete puhul võib tõusta raamatute hinnani.

VIII. Raamatute mitte õigel ajal tagasitoomise korral pärast kahekordset meeletuletust nõutakse laenajalt sisse raamatute kahekordne hind.

IX. Laenutamise korral annab organisatsiooni voliline esindaja sellekohasel planketil

allkirja, millega tõendab laenutamise fakti ja kinnitab, et ta seda kasutamise korda tunneb.

Ülemaaline kõnevõistlus.

Kõneoskuse arendamiseks ja isetegevusliku haridustöö elustamiseks korraldab Eesti Haridusliit üleriikliku kõnevõistluse tuleval kevadel. Võistlusest võimaldatakse võtta osa ainult neil, kes on talvel töötanud mingis õpingis, mis on registreeritud E. Haridusliidus. Eelvõistlusi kavatakse korraldada igas maakonnas; lõppvõistlus on Tallinnas, kuhu pääsevad kõik eelvõistluste parimad kõnelejad.

Parimatele kõnelejatele määratakse väärtuslikud auhinnad. Üksikasjalised võistluste tingimused avaldatakse lähemal ajal.

Isetegevusliku haridustöö kursused.

Eesti Haridusliit korraldab eeloleval tegevusaastal pea igas maakonnas isetegevusliku vabaharidustöö kursuse, mille ülesandeks on — siduda maaintelligentsi vabaharidustöö liikumisega, õhutada eriti nooremaid kesk-, kutse- ja kõrgema haridusega isikuid energilisemale kaasteotsemisele isetegevuslikus haridustöös ja anda neile selleks niihästi teoreetilisi kui ka praktilisi juhiseid, milleks korraldatakse näitlikke õpingi koosolekuid.

I Teoreetiline osa:

1. Maaharitatlaskonna ülesandeid vabaharidustöös (meie vabaharidustöö suuna ümberorienteerumise vajadus).

2. Õpingirind — nende tüübid, tööviisid ja töökorraldus.

3. Vabaharidustööst ja õpingirindest välismaail.

II. Praktiline osa:

1. Õpingirindade tõhe rakendamine.

2. Näitlikke õpingirindade töökoosolekuid.

Esimesed kursused peetakse:

1. Jõhvis — Jõhvi eraiühishumanitaargümnaasiumi ruumes 30. sept. ja 1. okt.

2. Kuresaares — Kuresaare Eesti seltsi ruumes 7. ja 8. okt.

3. Põltsamaal — Põltsamaa ühishümnaasiumi ruumes 21. ja 22. okt.

4. Valgas — 28. ja 29. okt.

Edaspidised kursused kavatakse pidada: Petseris, Kärdlas, Rõuges, Väike-Maarjas, Otepääl, Mustveel, Vändras ja Türiil.

Lektoritena esinevad kursustel: E. Haridusliidu peasekretär Evald Vender, vabaharidustöö konsulent Olaf Lehtmets ja lektor Neeme Ruus.

Osavõtt kursustest on maksuta.

Toimetuse juhataja (peatoimetaja), A. Sibul, A. Särev, E. Vender (vastutav toimetaja).

Väljaandja: Eesti Haridusliit.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinna, S. Roosikrantsi 12

PÕLLUMEESTE KESKPANK

TALLINNAS, VABADUSE PST, Nr. 1 — Eesti Maapangaga ühes majas
Telefonid: 444-36 ja 444-38

Võtab raha hoivule, makstes hoivusummade pealt kuni 6% a.

Annab laenusid mitmesugusel kujul ja kindlustusel.

Müüb riigikassa pantkirju, millega võib soodsalt tasuda asunikkude talude võlgasid.

Toimetab sissenõudmist vekslite ja dokumentide järele.

Saadab raha teistesse linnadesse ja rahvarikkamatesse kohtadesse.

Toimetab kõiki muid panga talitusi.

Põllumeeste Keskpanga liikmeiks on peremehed-kinnisvaraomanikud ja põllumajand, ühised,

JUHATUS

E. Haridusliidu kirjastusel ilmusid:

A. Mälgu „Neitsid lampidega“ ja

R. Lukss'i „Õpetatud sulane“ K. Abeni tõlge.

SOOVITAME

RAAMATUKOGUDELE:

ilukirjandust
rakendusraamatuid
(maksvate vormide kohaseid)
raamatukogu-kaarte
jne.

Raamatukogudele 10% hinnaalandust.

Hinna ettesaatjatele saadetakse raamatud äri kulul kätte.

K. k.-ü. „Töökool“

V. Roosikrantsi 3. Telef. 462-56.

Suurim keemia vabrik Eestis

A-S.

»ODOR«

Tallinn, Kivimurru tän. 2

Telefon 310-98

*

KÖLNIVEED JA LÖHNAÖLID

39 erilõhnaga:

ARMANTA

KÖNIGSFIEDER

CHYPRE

POMPADOUR

jne.

BOUQUET, JAAPANI, TEATRI

ja teised puudrid

*

TEATRI ŠMINGID ja HUULTE PULGAD

KÜUNTELAKK EMAIL

kuues värvis

*

Odor hambapasta

Tindid ja kontoriliimid

Käärimis viina äädikas

jne.

TARVITAGE

POUDRE „BOUQUET“

<ODOR> 1/2

OSTKE JA VEENDUGE HEADUSES!

*Kutseteadliku õpetajaskonna erapooletu ja
progressiivne häälekandja*

»Õpetajate Leht«

*on kujunenud oluliseks teguriks meie hari-
duse- ja koolielus.*

„**Õpetajate Leht**“ on määratud igale õpilasele ja koolitegelasele ning kooli ja hariduse sõbrale.

„**Õpetajate Lehe**“ ümber on juba koondunud valdav enamik meie koolitegelasist ja haridusesõbrust. Teda loevad kõik kutseteadlikud õpetajad, haridusesõbrad, seltskonnategelased, lastevanemad j. t.

„**Õpetajate Lehe**“ tugevus seisab tema rippumatuses ja erapooletus suhtumises kõigisse maailmavaatelistesse ja parteipoliitilistesse küsimustesse ja erilistesse vahekordadesse. Sellel pinnal tahab „**Õpetajate Leht**“ seista ka edaspidi.

„**Õpetajate Leht**“ ei teeni ühegi kitsa ringkonna erihuve ega ole rippuv mingisuguseist toetusist. Ta on kutseteadliku ja organiseeritud õpetajaskonna vaba ja erapooletu ning õiglase tahte väljendaja ja kaitsja. Kahtlaste tagamõtteliste sihtide taotlejad tõrjub „**Õpetajate Leht**“ endast kindla käega eemale.

„**Õpetajate Leht**“ valgustab erapooletult kõiki hariduelu ja koolipoliitika küsimusi, eriti arendades võitlust vooludega, mis suunatud rahvahariduse, kooli ja õpetajaskonna vastu.

„**Õpetajate Leht**“ selgitab kõiki õpetajaskonna ja koolielu päevaküsimusi, toob objektiivset informatsiooni kõigist üldisist ja kohalikest koolielu sündmustest ja õpetajaskonna elust, annab „Küsimuste ja vastuste“ nurgas juhatusi ja praktilisi näpunäiteid igasuguste kutsealaste seikade lahendamiseks. Osakonnas „Koolitöö praktikast“ leiavad lahendamist igasugused pedagoogilised ja metoodilised küsimused.

„**Õpetajate Leht**“ informeerib ka seltskonda koolist ja loob ning süvendab sidemeid kodu ja kooli vahel.

„Õpetajate Leht“ on otsekohese ja ausa võitluse organ.

„Õpetajate Leht“ ilmub nädallehena igal reedel.

Väljaandja: K. k-ü. „TÖÖKOOL“.

„**Õpetajate Lehe**“ tellimise hind: 3 kuud — 1 kr., 6 kuud — 2 kr., 12 kuud — 4 kr
Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad: Teksti ees veeru mm — 10 s. Tekstis tekstikirjaga veeru mm 10 s.
Igalpool mujal veeru mm — 5 senti.

Tellida saab „Õpetajate Lehte“ igast postiasutusest

„**Õpetajate Lehe**“ posti jooksev arve nr. 184.

„**Õpetajate Lehe**“ toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Tatari 3-4, Tel. 458-52.